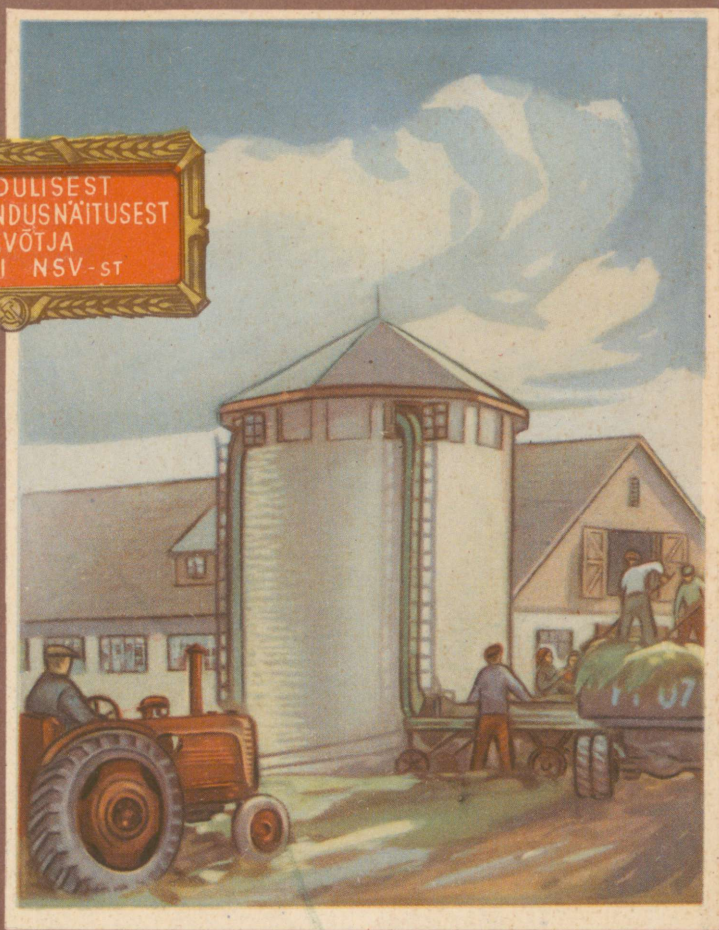

BCXB

ÜLELIIDULISEST
PÕLLUMAJANDUSNÄITUSEST
OSAVÕTJA
EESTI NSV-ST

„KUREKÜLA“ SOVHOOS

Lucht, F.

ARH

2/28965

A-20623

ÜLELIIDULISEST PÖLLUMAJANDUSNAITUSEST OSAVÕTJA
EESTI NSV-st

"KUREKÜLA" SOVHOOS

SUNDEKSEMPLAR

ARHIIVKOGU

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1955

Brošüüri kirjutas F. Luht

Kaane kujundas A. Saldre

Brošüür on trükitud
Eesti NSV Sovhooside Ministeeriumi poolt
esitatud käsikirja alusel.

SISUKORD

Sissejuhatus	3
Sovhoosi organiseerimine	4
Söödabaasi organiseerimine	8
Tähtsamate põllumajanduskultuuride agrotehnika	16
Silokultuuride kasvatamise agrotehnika	18
Söödajuurvilja kasvatamise agrotehnika	21
Teravilja kasvatamise agrotehnika	24
Mitmeaastase põldheina kasvatamise agrotehnika	25
Lüpsikarja söötmine, hooldamine ja pidamine	28
Noorkarja kasvatamine ja karja tõulise koosseisu paran- damine	33
Sigade söötmine ja hooldamine	39
Tasuvus	42
Toodangu omahinna alandamine	44
Tööprotsesside mehhaniseerimine	48
Töötajate kultuurilise taseme tõstmine ja eluolustiku- liste tingimuste parandamine	52
Lähema tuleviku perspektiivid	53

ARHIIVKOGU

2

SISSEJUHATUS

„Kureküla“ sovhoos on Eesti NSV Sovhooside Ministeeriumi sovhooside hulgas üks eesrindlikumaid. Sovhoosi kollektiiv on sõjajärgsel perioodil saavutanud oma töös märkimisväärseid edusamme ja sovhoos on kujunenud mitmekülgseks arenenud tasuvaks majapidamiseks. Saades 1954. aastal iga 100 ha põllumajandusliku maa kohta 932 ts piima ja 92 ts liha (eluskaalus) ning iga 100 ha põllumaa kohta 86 ts sealiha (eluskaalus) ning tõstes piimatoodangu lehma kohta 1954. aastal 4427 kilogrammile, on sovhoos nende tulemustega saavutanud õiguse osa võtta üleliidulisest põllumajandusnäitusest 1955. aastal.

„Kureküla“ sovhoosi saavutused ja kogemused näitavad meile selgesti põllumajanduses peituvaid suuri reserve ja võimalusi, mille kasutamiseks avas võimalused nõukogude korra taaskehtestamine Eesti NSV-s.

Tänu kommunistliku partei ja Nõukogude valitsuse suurele abile on sovhoosis kasutusele võetud võimas masinatehnika, ehitatud otstarbekad tootmishooned ja üles haritud laialdaselt uudismaid.

NLKP Keskkomitee septembri- ja jaanuaripleenumi otsused avasid sovhoosile uued perspektiivid tootmise edasiseks suurendamiseks ja majapidamise tasuvuse tõstmiseks.

Nende otsuste täitmiseks on sovhoosi kollektiiv käesoleval ajal rakendanud kogu oma jõu ja oskuse.

Käesolevas brošüüris anname lühikese ülevaate „Kureküla“ sovhoosi senistest saavutustest ja edasise arengu perspektiividest.

SOVHOOSI ORGANISEERIMINE

1940. aasta juunis purustas Eesti töötav rahvas kodanluse võimu ja noores Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis hakati koos teiste majandusharudega intensiivselt arendama ka põllumajandust. Juba 1940. aastal organiseeriti Eesti NSV-s 27 sovhoosi, kellele allus 83 osakonda. Eesti NSV lõunaosas, Elva linna lähedal organiseeriti suurtalupidajatele ja mõisnikele kuulunud majapidamiste baasil „Elva“ sovhoos nelja osakonnaga: Kureküla, Kaarli-Järve, Teedla ja Tammiste. Nõukogude võimu tingimustes avanesid sovhoosile avarad arenguperspektiivid. Kuid 1941. aastal katkestasid saksa fašistlikud röövvalutajad Eesti NSV sovhooside töö ja laostasid nad.

Raskelt kannatas saksa fašistliku okupatsiooni ajal ka „Elva“ sovhoos oma osakondadega. Pärast saksa okupantide Eesti NSV-st väljakihutamist 1944. a. oli sovhoosi Kureküla osakond täiesti laostatud seisukorras. Põllud olid suuremalt osalt sööti jäänud, masinad ja põllutööriistad laiali kantud, majapidamises ei leidunud ühtki veist ega siga. Pärast Eesti NSV vabastamist saksa okupatsioonist organiseeriti sovhoosid uuesti. Endise „Elva“ sovhoosi Kureküla ja Kaarli-Järve osakonna baasil organiseeriti „Kureküla“ sovhoos. „Elva“ sovhoosi Teedla ja Tammiste osakonnad hakkasid töötama iseseisvate sovhoosidena.

„Kureküla“ sovhoosi keskus asub Elva rajoonis Võrtsjärve idapoolsel kaldal Elva linnast ja raudteejaamast 22 km kaugusel ning Tartu linnast 48 km kaugusel. 1944. a. oli sovhoosil kokku 689 ha maad, sellest põldu 324 ha.

Alates „Kureküla“ sovhoosi organiseerimisega algas seal ka kohe suur ülesehitustöö. Kiiresti tõusis põldude viljakus, taastati sovhoosi kari ja suurenes selle produktiivsus.

Juba 1950. aastal saadi sovhoosis hektari kohta keskmiselt 22 ts teravilja, 226 ts kartuleid, 707 ts söödajuurvilja, 224 ts silokultuure ja 46 ts mitmeaastast heina; sovhoosis oli 332 veist (neist 145 lehma), 225 siga ja 175 kodulindu. Piimatoodang lehma kohta tõusis 4236 kilogrammile.

1951. a. liideti „Kureküla“ sovhoosiga „Sangla“ sovhoos, mis asub samuti Elva rajoonis Võrtsjärve kaldal 7 km sovhoosi keskusest põhja pool. Sovhoosi piiride õgvendamise tõttu tulid veel juurde 8 talumajapidamise maad. Nii oli sovhoosi üldpindala 1954. a. 1. jaanuariks kokku 1789 ha, sellest põldu 792 ha, heinamaad 197 ha ja karjamaad 118 ha.

Sovhoosi maad on üldiselt lainjas-tasandikulise iseloomuga ning kannatasid varem liigvee all.

Alates 1950. aastast toimub sovhoosis pidevalt uudismaade ülesharimine.

Sovhoosi tootmise peaülesandeks on alates 1944. aastast tõuveiste kasvatamine, kusjuures aretatakse eesti punast tõukarja. Kõrvalharuna on tähtsal kohal peekonisigade kasvatuse. Edukalt tegeleb sovhoos ka linnukasvatusega ja arendab heinaseemne- ning köögiviljakasvatust.

Sovhoosil on peale keskuse veel kaks farmi (osakonda) — Kaarli-Järve ja Sangla. Kaarli-Järve farmi maad asetsevad piki Võrtsjärve kallast keskuse ja Võrtsjärve vahel; selle majapidamise ehitused on keskusest 2,5 km kaugusel. Sangla farm asub keskusest 7 km kaugusel põhja pool. Perspektiivplaani kohaselt tuleb Kaarli-Järve farm keskusega ühendamisele.

Keskusel ja kummalgi farmil on oma tootmisülesanne. Sovhoosi keskuses peetakse lüpsikarja ja vasikaid, keskusiga ühendamisele kuuluvasse Kaarli-Järve farmi on paigutatud sea- ja linnukasvatuse ning ajutiselt ka osa lüpsikarja ning vasikaid. Sangla farmis kasvatatakse vanemat noorkarja. Ajutiselt on sinna paigutatud osa lüpsikarja ning vasikaid. Perspektiivplaani kohaselt paigutatakse kogu lüpsikari ja vasikad sovhoosi keskusse.

Vastavalt loomakasvatuse suunale viiakse igasse farmi sisse oma külvikorrad. Kuna maaparandustööd ei ole veel lõpetatud, ei ole ka ettenähtud külvikorrad veel täielikult rakendatud.

Sõjajärgsel perioodil on „Kureküla“ sovhoos välja kujunenud mitmekülgseks suuretoodanguliseks majapidamiseks. Sovhoosi tootmismahu ja tootmisintensiivsuse kasvu sõjajärgsel perioodil iseloomustavad tabelis 1 toodud andmed.

„Kureküla“ sovhoosi tootmise põhinäitajad
1946., 1950. ja 1954. aasta kohta

Näitajad	Üksus	1946. a.	1950. a.	1954. a.	1954. a. võrreldes 1950. aastaga %	1954. a. võrreldes 1946. aastaga %
Maad kokku	ha	697	874	1789	205	257
sellest: põllumaad	„	333	420	792	189	238
heinamaad	„	75	170	197	116	263
karjamaad	„	55	91	118	130	215
Külvipindala	„	304	463	783	169	258
Loomi (aasta lõpuks):	arv					
veiseid kokku	„	170	332	629	189	370
neist lehma	„	66	145	271	187	411
sigu kokku	„	49	225	656	292	1339
kodulinde	„	—	175	613	350	—
100 ha põllu-, heina- ja karja- maa kohta:						
veiseid kokku	„	36,8	48,7	52,6	108	143
neist lehma	„	14,0	21,3	23,2	109	166
saadi piima	ts.	134	809	932	115	696
sellest oma majapidamises toodetud söötadega	„	129	542	597	110	463
saadi liha (eluskaalus)	„	8,0	84,1	91,7	109	1146
sellest oma majapidamises toodetud söötadega	„	7,5	57,3	57,4	100	765
Piimatoodang lehma kohta	kg	1252	4236	4427	105	354
100 ha põllumaa kohta:						
sigu	arv	15,0	53,6	109,3	204	729
saadi sealih (eluskaalus)	ts	1,2	70,8	86,0	121	7167
sellest oma majapidamises toodetud söötadega	„	1,1	43,8	40,1	92	3645
100 ha teravilja pindala kohta:						
linde	arv	—	167	402	241	—
saadi mune	tk.	—	8837	31882	361	—
Toodangu andmine riigile:						
piima	ts	348	4809	8988	187	2583
liha kokku	„	21	593	1085	183	5167
sellest sealih	„	4,6	207	737	356	16022
mune	tuh. tk.	—	8,2	47,0	573	—
kõögivilja	ts	—	143	806	564	—
Tõuloomade müük	arv	12	7	123	1757	1025

Võrreldes 1946. aastaga on loomade arv sovhoosis 1954. a. lõpuks kasvanud järgmiselt: veiste üldarv 3,7

Sovhoosi direktor Anton Konijärv.

korda, lehmade arv 4,1 korda, sigade arv 13,4 korda. Piimatoodang lehma kohta, mis 1946. aastal oli 1252 kg, tõusis 1954. aastal 4427 kg-le. 1. jaanuaril 1955. aastal oli sovhoosis 629 veist (neist 271 lehma), 656 siga, 83 hobust, 613 kodulindu. 1954. aastal saadi iga 100 ha põllumajandusliku maa kohta 932 ts piima, 91,7 ts liha (eluskaalus) ja iga 100 ha põllumaa kohta 86 ts sealiha (eluskaalus) ning iga 100 ha teraviljapindala kohta 31 882 muna. Oma majapidamises toodetud söötadega saadi iga 100 ha põllu-

majandusliku maa kohta 597 ts piima, 57,4 ts liha (eluskaalus) ja iga 100 ha põllumaa kohta 40,1 ts sealiha (eluskaalus).

Võrreldes 1946. aastaga suurenes 1954. aastal toodangu andmine riigile piima osas 26 korda ja liha osas 52 korda.

1954. aastal müüdi kolhoosidele ja teistele sovhoosidele kokku 123 tõuveist.

Rööbiti toodangu hulga suurendamisega paneb sovhoosi kollektiiv eesotsas sovhoosi direktori Anton Konijärvega suurt rõhku ökonoomika küsimustele, toodangu omahinna alandamisele ja majapidamise tasuvuse suurendamisele. Alates 1950. aastast töötab sovhoos pidevalt kasumiga, andes viie aasta jooksul kokku üle miljoni rubla puhaskasumit. Võrreldes eelmise aastaga suurenes puhaskasum 1954. aastal 107 759 rubla võrra.

1953. aasta töösaavutuste põhjal võttis 18 sovhoosi töötajat osa üleliidulisest põllumajandusnäitusest Moskvas. 1954. aasta töösaavutuste eest on 27 sovhoosi töötajal õigus osa võtta üleliidulisest põllumajandusnäitusest 1955. a. Heade töösaavutuste eest on sovhoos samuti kandnud vabariiklikule autahvile.

SÕODABAASI ORGANISEERIMINE

Maapinna reljeefi iseloomult on „Kureküla“ sovhoosi maa-ala lainjas tasandik, kus absoluutsete kõrguste vahe on umbes 7—8 m. Ulatuslikud maa-alad on peaaegu laudtasased.

Sovhoosi mullastik kuulub nõrgalt leetunud liivsavi-muldade valdkonda devoonilademel, mille pealmises osas on kohati savi ja merglilist lubjakivi.

Kliimatingimused on üldiselt taimekasvatuseks soodsad. Keskmine õhutemperatuur vegetatsiooniperioodil on $+12,2^{\circ}\text{C}$. Aasta keskmine õhutemperatuur kõigub $+4,7^{\circ}\text{C}$ kuni $+4,9^{\circ}\text{C}$ vahel.

Aasta keskmine sademetehulk on 550—650 mm. Üldine sademetehulk aastate viisi on väga kõikuv. Aastate viisi vahelduv sademetehulk on tunduvalt mõjutanud ka kultuuride saake. Sademetehulk on suurem tavaliselt koristööde perioodil. Vegetatsiooni algperiood ja suve esimene pool on tavaliselt väheste sademetega.

Taimekasvatuse põhiülesandeks „Kureküla“ sovhoosis

on loomakasvatuse varustamine küllaldases koguses kvaliteetsete ja odavate söötadega. Loomasööda koguste suurendamine toimub nii külvipindalade laiendamise kui ka söödakultuuride saakide tõstmise teel. Söödakultuuride pindalade laiendamine on toimunud madalasaagiliste looduslike heina- ja karjamaade ning teiste põllumajanduslikult mittekasutatavate pindalade ülesharimise teel. Kuna ülesharitavad maad enamikus kannatavad liigniiskuse all, on sovhoosis järjekindlalt tehtud maaparan dustöid. 1954. aasta lõpuks oli sovhoosis 342 ha ülesharitud uudismaad. Sellest pindalast oli kultuuride alla võetud 280 ha.

Ülesharitavatel maadel toimub detailkuivendus osalt lahtiste kraavidena, kuid enamikus savitoru- ja puutorudrenaažiga. Lahtisi kuivenduskraave kasutatakse Võrtsjärve-äärsetel maadel, kus maapinna langus pole dre-naaži ehitamiseks küllaldane. Mineraalmaadel kasutatakse ainult savitorudrenaaži, kuna puutorudrenaaž on nendel maadel lühikese kestvusega. Dreenide vahelais mineraalmaal on 24—35 m, olenevalt pinnase veeläbilaskvusest, põhjavee seisust ja maa edaspidise kasutamise vajadusest. Dreenide sügavus on 0,8—1,2 m, kusjuures parema veeläbilaskvusega pinnases on dreenid sügavamad.

Turbamaadel kasutatakse freestoru- ja laudtorudrenaaži vahelaiselega 35 m. Rabamaadel võetakse arvesse maa vajumist pärast kuivendamist ja tehakse dreenid sügavamad — kuni 1,4 m. Suurematele süsteemidele ja kogujakraavidele, kus veekiirus languse suunas väheneb, on tehtud settekaevud, mis võimaldavad kontrollida kuivendussüsteemide tööd ja hoida ära kogujakraavide ummistumist. Settekaevud on ehitatud 50 sm läbimõõduga betoontorudest. Peale kuivendustööde on enamikel pindaladel tulnud teha kändude juurimist ja võsa laastamist. Uudismaa künatakse eranditult ühehõlmalise uudismaa-adruga. Kuivendatud ja ülesharitud madalsoodele rajatakse kultuurheinamaad, mineraalse iseloomuga uudismaadele aga kultuurkarjamaad. Kuivendatud ja hästi kõdunenud madalsoos on peale heinakultuuride edukalt kasvatatud ka teisi kultuure, nagu kartulit, päevalille ja 1954. aastal esmakordselt ka maisi, mis andis võrdlemisi hea saagi.

Vastavalt söödatootmise vajadustele on sovhoosis ku-

jundatud ka külvikorrad ja külvipindalade struktuur. Seoses uudismaade ülesharimisega viiakse külvikorrad sisse järjmiselt. Sovhoosi keskuses koos praeguse Kaarli-Järve farmiga on 692-hektarisel maa-alal ette nähtud neli külvikorda: 7-väljaline põllu-, 6-väljaline farmilähedane, 9-väljaline heinamaa- ja 10-väljaline karjamaa-külvikord. Kultuuride järjestus külvikordades on järg-

Sovhoosi peaagronoom Ulo Läänemets.

mine. Põllukülvikorras: 1) kultuuridega kesa (vikikaer), 2) taliteravili, 3—4) mitmeaastane põldhein, 5) suviteravili, 6) rühvelkultuurid, 7) suviteravili; farmilähedases külvikorras: 1—2) mitmeaastane põldhein, 3) taliteravili, 4) söödakapsas, 5) rühvelkultuurid, 6) suviteravili; heinamaa-külvikorras: 1) suviteravili, 2) rühvelkultuurid, 3—9) mitmeaastased heintaimed heinaks; karjamaa-külvikorras: 1) suviteravili, 2) silokultuurid, 3—10) mitmeaastased heintaimed karjatamiseks.

Sangla farmis on 292-hektarisel pindalal 5-väljaline farmilähedane ja 10-väljaline karjamaa-külvikord. Kultuuride järjestus on järgmine. Farmilähedases külvikorras: 1—2) mitmeaastane põldhein heinaks, 3) taliteravili, 4) rühvelkultuurid, 5) suviteravili; karjamaa-külvikorras: 1) suviteravili, 2) taliteravili, 3—10) mitmeaastased heintaimed karjatamiseks.

Rakendatavad külvikorrad võimaldavad hästi ära paigutada maisi ja teisi suuresaagilisi kultuure.

Söötade tootmisel pannakse sovhoosis suurt rõhku sellele, et saada võimalikult rohkem söötasid (ümberarvestatult söötühikuiks) külvipindala iga hektari kohta, kusjuures tingimata võetakse arvesse söötühiku omahinda. Viie aasta keskmisena olid söödasaagid hektari kohta söötühikuteks ümberarvestatult (maha arvates seemned) keskmiselt järgmised: söödajuurviljal 5718, silokultuuridel 4500, kartulil 4000, mitmeaastastel heintaimedel haljassöödaks 3189, teraviljal 2699, mitmeaastastel heintaimedel heinaks 2685, üheaastastel heintaimedel haljassöödaks 1828 söötühikut.

Suuremasaagiliste söödakultuuride pindalade laiendamine ja saakide tõstmine võimaldab järsult tõsta söötade kogusaaki.

Sovhoosi külvipindalade kasvu ja struktuuri muutumist näitavad tabelis 2 toodud andmed.

Tabel 2

Külvipindalade struktuur ja söödasaak

Näitajad	1951. a.		1954. a.		1955. a. plaan		1955. a. aastast %	1955. a. aastast %
	ha	% kogu külvipindalast	ha	% kogu külvipindalast	ha	% kogu külvipindalast		
Taliteravili	41	6,7	70	8,9	70,0	10,5	100	171
Suviteravili (ilma maisita)	99	16,2	100	12,8	67,1	10,1	67	68
Mais piim-vahaküpsuses tõlvikute saamiseks	—	—	—	—	93,0	13,9	—	—
Teravili kokku	140	22,9	170	21,7	230,1	34,5	135	164
Kartul	49	8,0	64	8,2	70,0	10,5	109	143
Köögivili	4	0,7	4	0,5	4,5	0,7	113	113
Söödajuurvili	17	2,8	26	3,3	22,0	3,3	85	129

Tabel 2 (järg)

Näitajad	1951. a.		1954. a.		1955. a. plaan		1955. a. 1954. aastast %	1955. a. 1951. aastast %
	ha	% kogu külvi-pindalast	ha	% kogu külvi-pindalast	ha	% kogu külvi-pindalast		
Silokultuurid	33	5,4	43	5,5	—	—	—	—
Uheaast. heintaimed heina- naks	—	—	18	2,3	—	—	—	—
Uheaast. heintaimed hal- jassöödaks	15	2,4	20	2,6	20,0	3,0	100	133
Mais haljassöödaks	—	—	5	0,6	3,0	0,8	100	—
Söödakapsas haljassöö- daks	—	—	8	1,0	11,0	1,7	138	—
Mitmeaast. heint. keva- dine katteviljata külv	47	7,7	95	12,1	3,0	0,4	3	6
Mitmeaast. heint. eelm. aastate külvidest kokku	306	50,1	330	42,2	299,6	45,0	91	98
sellest: seemneks	50	8,2	56	7,2	85,0	12,8	152	170
heinaks	200	32,7	163	20,8	82,0	12,3	50	41
haljassöödaks ja karja- tamiseks	56	9,2	111	14,2	120,6	18,1	109	215
siloks	—	—	—	—	12,0	1,8	—	—
Muud kultuurid	—	—	—	—	1,0	0,1	—	—
Külvipindala kokku	611	100	783	100	666,2	100,0	85	109
Peale selle teistkordsed külvid: mais haljas- söödaks	—	—	—	—	12,0	1,4	—	—
Loodusliku heinamaa nii- te pindala	20	—	31	—	—	—	—	—
Kultuurheinamaa ja kul- tuurkarjamaa	74	—	54	—	177,4	—	329	240
Söödakultuuride kogu- saak tsentner-söötühi- kuis	15	376	22	569	31	134	138	202
sellest söödaks (ilma seemneteta) ts/sü	14	105	20	740	29	353	142	208
Söödakultuuride keskm- ine saak ha-lt sü	2	362	2	797	4	145	148	175

Nagu tabelist 2 nähtub, on 1954. ja eriti 1955. aastal tunduvalt suurenenud suuresaagiliste söödakultuuride, nagu maisi, kartuli, söodajuurvilja ja söödakapsa külvi-pindala.

Seoses külvipindalade laienemisega, nende struktuuri muutumisega ja hektarisaakide suurenemisega tõusis

1954. aastal söodakultuuride kogusaak 1951. aastaga võrreldes 1,5 korda. Samal ajal tõusis söodakultuuridel söötühikute keskmine saak hektari kohta 2 362 söötühikult 2 797 söötühikule. 1955. a. suurenes maisi külvipindala eelmise aastaga võrreldes 10-lt hektarilt 110-le hektarile, söodakultuuride kogusaak söötühikuis suureneb 1,4 korda, söötühikute keskmine saak söodakultuuridel tõuseb 4 145 söötühikule hektarilt, kusjuures alates 1955. a. saagist kaetakse loomade söödatarve täielikult oma majapidamises toodetud söötadega.

Õige agrotehnika rakendamise, eriti aga orgaaniliste väetiste annuste pideva suurendamise tõttu on sovhoos saavutanud püsivaid ja suuri põllumajanduskultuuride saake. Viimase viie aasta (1950—1954) keskmised hektarisaagid olid järgmised: teravili 22,4 ts, selle hulgas talinisu 19,0 ts, talirukis 23,0 ts, suvinisu 21,5 ts, oder 27,2 ts, kaer 21,5 ts ja segavili 22,6 ts; kartul 173 ts, söodajuurvili 572 ts, silokultuurid 278 ts, mitmeaastane põldhein 43,6 ts, mitmeaastased heintaimed haljassöödaks 176 ts, üheaastased heintaimed haljassöödaks 186 ts, söodakapsas haljassöödaks 621 ts¹.

Kogu külvipindala kohta saavutatud suurimad keskmised hektarisaagid on järgmised: teravili 26,5 ts (1951. a.), oder 31,4 ts (1951. a.), kartul 225,9 ts (1950. a.), köögivilid 506 ts (1953. a.), mitmeaastane põldhein 50 ts (1953. a.).

Kui mitmeaastasi heintaimi haljassöödaks saadi 1951. aastal keskmiselt 133,3 ts hektarilt, siis 1954. a. oli sama kultuuri keskmine saak hektarilt 224,5 ts.

Tähtsamate silokultuuride (maisi, päevalille, söodakapsa) osatähtsuse suurendamise tõttu on tunduvalt tõusnud ka silokultuuride hektarisaagid. Kui 1951. aastal saadi silokultuure kokku keskmiselt 189,9 ts hektarilt, siis 1954. aastal tõusis silokultuuride keskmine saak 396,5 tsentnerile hektarilt.

Liikide viisi olid 1954. aastal siloks ja haljassöödaks kasvatatud kultuuride saagid hektarilt järgmised: maisil 420 ts, päevalillel 405 ts, söodakapsal 571 ts ja vikikaeral 240 ts; söötühikute saak hektarilt oli maisil 8 077, söodakapsal 6 879, päevalillel 6 750, vikikaeral 3 871 sü.

¹ Söödakapsa saak on toodud viimase kolme aasta keskmisena, sest varem seda kultuuri ei kasvatatud.

Häid saake on saadud ka uudismaal kasvatatud mitmeaastastelt heinakultuuridelt.

Nii saadi 1954. aastal uudismaal kasvatatud mitmeaastaste heintaimede 52-hektariselt pindalalt kolm saaki. Heinaseemnesegu oli külvatud 1952. aasta suvel. Juba 1953. aastal saadi nimetatud pindalalt kaks saaki, 30 ts kultuurheina ja pärast seda 60 ts haljasmassi hektarilt.

1954. aasta suvel koristati esimene heinasaak 15.—18. juunini, mis andis 38 ts kõrgeväärtuslikku kultuurheina hektarilt. Teist korda niideti augustikuu esimesel dekaadil, millest saadi keskmiselt 14 ts kuivheina hektarilt.

Kolmas saak, mis saadi septembrikuu teisel dekaadil, kasutati osalt haljassöödaks, osalt aga karjatamiseks, kusjuures saadi keskmiselt 75 ts haljasmassi hektarilt.

Nii saadi 52-hektariselt pindalalt kolmest niitest keskmiselt 3 891 söötühikut hektari kohta.

Sovhoosis on kujunenud nõudeks, et loomade talvistes söödaratsioonides oleks rohkesti mahlakaid söötasid, vähemalt 10 tonni loomühiku (täiskasvanud lehm) kohta, mis võimaldab loomade talvist söötmissviisi tunduvalt lähendada suvisele söötmissviisile. Loomade suvise söötmise organiseerimisel on eesmärgiks sööta maksimaalsel hulgal kõrge dieetilise väärtusega haljassöötasid, et täielikult ära kasutada loomade kõrget toodanguvõimet suveperioodil.

Karja söödabaasi organiseerimisel pannakse sovhoosis suurt rõhku söötade omahinna alandamisele. Seepärast analüüsitakse sovhoosis pidevalt söötühiku omahinda söötades.

Viimase kahe aasta (1953. ja 1954. a.) keskmised andmed näitavad, et söötühiku omahind söötades on suuresti erinev (vt. tabel 3).

Haljassöötadest on kõige odavamaks söödaks kultuurkarjamaa-rohi ja mitmeaastane põldhein karjatamiseks, mille söötühik oli viimase kahe aasta keskmisena üle kolme korra odavam kui oma majapidamises kasvatatud teraviljal. Samal ajal oli üheaastaste heintaimede haljassööda söötühik mitmeaastaste omast üle 2 korra kallim. Samuti oli ka üheaastase heina söötühik üle 2 korra kallim kui mitmeaastase heina oma. Silos oli aga söötühiku omahind 1,8 korda odavam kui kartulis ja 2,1 korda odavam kui söödajuurviljas. Arvesse võttes silokultuuride

Söötühiku omahind „Kureküla“ sovhoosis
(1953. ja 1954. a. keskmised)

Sööda nimetus	100 sööt- ühiku oma- hind rbl.	Söötühiku oma- hind %-des (oma majapida- mises toodetud teravili = 100)
I Koresöödad		
1. Üheaastane hein	55.11	131
2. Mitmeaastane hein	25.65	61
II Mahlakad söödad		
1. Söödajuurvili	66.91	160
2. Kartul	56.92	136
3. Silo	31.90	76
III Haljassöödad		
1. Üheaastased heintaimed haljassöö- daks	26.25	63
2. Mitmeaastased heintaimed (põllul ja kultuurkarjamaal) haljassöödaks ning karjatamiseks	12.77	30
IV Jõusöödad		
a) Oma majapidamisest		
1. Teravili	41.92	100
b) Ostetud		
1. Teravili	62.03	148
2. Kombineeritud sööt	57.66	138
3. Kliid	39.06	93
4. Ölikoogid	24.04	57

suuri saake ja madalat omahinda on seega silokultuuride pindalade laiendamine end sovhoosis igati õigustanud.

Kultuurheinamaa ja -karjamaa pindalade laiendamisel jäetakse ära üheaastaste heintaimede kasvatamine heinaks, samuti vähendatakse ka nende kultuuride kasvatamist haljassöödaks, sest nende saak on väike, omahind aga mitmeaastaste heintaimede omahinnast kõrgem.

Silotoodangu suurendamine võimaldab aga tunduvalt kokku hoida jõusööta.

Mis puutub jõusöötadesse, siis pole sovhoosil kasulik teravilja ega kombineeritud sööta osta, sest oma majapidamises kasvatatud teravilja söötühik oli viimase kahe aasta keskmisena 1,5 korda odavam kui ostetud teraviljas ning 38% odavam kui kombineeritud söödas. Ölikoogide

šöötühiku omahind oli aga ligi kaks korda odavam kui oma teraviljal, mille tõttu õlikooke söödetakse hea eduga kõrgetoodangulisele lüpsikarjale ja noorkarjale, saavutades sellega toodangute tõusu ja toodangu omahinna alanemist.

Sovhoosi karja jõusöötadega varustamise küsimuse lahendab edukalt maisi kasvatamine piim-vahaküpsuses tõlvikute saamiseks. Nii külvati 1955. aastal 110-hektarisest maisi külvipindalast 93 ha piim-vahaküpsuses tõlvikute saamiseks, kusjuures maisi varred koos lehtedega kasutatakse samuti silo valmistamiseks.

Uheaegselt põllumajanduskultuuride pindalade ja saakide suurenemisega on pidevalt tõusnud ka söötade kvaliteet. Sovhoosi kollektiivi ei huvita enam ainult kogutud sööda hulk, vaid eriti selle söödaväärtus söötühikutes ja omahind.

Söödabaasi järjekindel laiendamine on võimaldanud sovhoosil tunduvalt arendada ja laiendada loomakasvatust ning tõsta selle produktiivsust. Pideva ja küllaldase haljaskonveieri organiseerimisega suveperioodiks ning samuti küllaldase koguse heakvaliteediliste mahlakate söötade kogumise tõttu talveperioodiks on vähenenud jõusööda kulutus iga tsentneri toodangu kohta. Samuti on vähenenud ka koresööda tarve. Söödabaasi otstarbekas korrastamine on võimaldanud pidevalt alandada loomakasvatussaaduste omahinda.

TAHTSAMATE PÕLLUMAJANDUSKULTUURIDE AGROTEHNIKA

Söödakultuuride suurte ja püsivate saakide saamine „Kureküla“ sovhoosis põhineb õigel ja eesrindlikul agrotehnikal. Uheks otsustavamaks teguriks on siin õigesti rakendatud väetamissüsteem, mille põhiliseks osaks on orgaaniliste väetiste (sõnniku, turba-sõnniku komposti, turba) rohke kasutamine koos mineraalväetistega.

Aasta-aastalt on suurenenud kultuuridele antavad orgaaniliste väetiste kogused. Kui 1951. aastal kasutati külvipinna iga hektari kohta ainult 9,7 tonni orgaanilisi väetisi, siis 1954. aastal suurenes orgaaniliste väetiste kogus külvipinna iga hektari kohta 17,1 tonnini (tabel 4). Samuti suurenes alusturba tootmine samal ajavahemikul

üle 2,5 korra. Alusturba tootmist laiendatakse veelgi, et varustada kõiki loomi rikkalikult allapanuga, suurendada sõnniku hulka ning tõsta selle kvaliteeti.

Nii on 1951. aastast kuni 1954. aastani toodetud alusturvast* ja välja veetud orgaanilisi väetisi, kaasa arvatud turbamulla vedu põldudele, järgmistes kogustes (tabel 4).

Tabel 4

Alusturba tootmine ja orgaaniliste väetiste väljavedu 1951.—1954. a.

Näitajad	Mõõtühik	1951	1952	1953	1954	1954. a. 1951. aastast 0/0
Toodetud alusturvast . .	m ³	6 050	11 900	13 100	15 500	256
Kultuuridele antud sõnnikut ja teisi orgaanilisi väetisi	tonni	6 288	12 594	10 580	14 320	228
Antud orgaanilisi väetisi külvipindala 1 ha kohta ¹	„	9,7	17,0	13,6	17,1	176

Laudasõnniku hulga pideva suurenemise tõttu on osutunud võimalikuks väetada osaliselt ka ülesharitavatel uudismaadel kasvatatavaid kultuure, mis on eriti oluline selleks, et rikastada neid maid bakteritega.

Sõnniku hulga suurendamisele ja selle kvaliteedi tõstmisele on suunatud sovhoosi kollektiivi eriline tähelepanu. Sovhoosi loomakasvatajad hoolitsevad eriti selle eest, et loomad oleksid pidevalt varustatud turba allapanuga. Sõnnik veetakse lautadest otse põllule suurtesse patareidesse. Patareidesse panekul rikastatakse sõnnik fosforiidiga, mida lisatakse 5—6 kg iga tonni sõnniku kohta. Patareide alla, samuti patareide peale ja külgedele veetakse turbamulda, mis hoiab ära lämmastiku kaod.

Orgaanilisi väetisi saavad esmajoones mais, kartul, söödajuurvili, päevalill ja teised rühvelkultuurid, samuti kesal kasvatatavad kultuurid.

Suurte ja püsivate saakide saamiseks kasutatakse sovhoosis koos orgaaniliste väetistega vajalikul hulgal ka mineraalväetisi. Nii kasutati näiteks 1954. aastal iga külvipindala hektari kohta 4,4 ts mineraalväetisi.

¹ Pindala on arvestatud koos kultuurheinamaa ja -karjamaaga.

Vaatamata sellele et sovhoosis muldade happesus pole suur (pH—5,6), teostatakse muldade lupjamist, andes 3—5 tonni lubjaväetisi hektarile.

Mullaharimise süsteemis moodustab põhilise lüli sügise maaharimine. Kohe pärast saagi koristamist toimub kõrrepõldude koorimine. Sügiskünd toimub eelkoorijatega varustatud atradega 22—30 sm sügavuselt. Kevadel esimesel maaharimise võimalusel randaalitakse sügiskünd üle agregaadis libistiga. Kuna sovhoosis on võrdlemisi rasked liivsavimullad, on mulla küpsuse saavutamiseks eriti tähtis kevadine sügav kultiveerimine. Kultiveerimine toimub 10 sm sügavuselt agregaadis äketega kaks korda.

Tähtsamate põllumajanduskultuuride agrotehnikat kirjeldatakse järgnevalt üksikasjalikumalt.

Silokultuuride kasvatamise agrotehnika

Silokultuuridena on „Kureküla“ sovhoosis kasvatatud söödakapsast, päevalille ja 1954. aastal esmakordselt ka maisi. Vaatamata sellele, et maisi kasvatamise kohta puudusid kogemused, saadi võrdlemisi hea saak — 10-hektariselt pindalalt keskmiselt 420 ts haljasmassi hektarilt.

Maisi kasvatati osalt mineraalmaal, osalt kuivendatud ja hästi kõdunenud turvasmullaga uudismaal. Mineraalmaal valiti maisi kasvatamiseks eelmisel aastal söodajuurvilja ja söödakapsa all olnud põld, mis oli saanud 50—60 tonni sõnnikut hektarile. Osaliselt oli maisi eelviljaks ka suviteravili, missugusele põllule anti korduskünni alla 50 tonni sõnnikut hektarile. Teraviljapõld oli pärast vilja koristamist kooritud, samuti oli teostatud sügiskünd eelkoorijatega varustatud atradega.

Kevadel esimesel põllutööde võimalusel sügiskünd randaaliti koos libistamisega. Seejärel anti põlluosale, kus eelviljaks oli teravili, sõnnik, siis teostati kogu pindalal korduskünd.

Korduskünni järel kultiveeriti põldu kaks korda koos äestamisega, kusjuures teise kultiveerimise alla anti mineraalväetisi: 3 ts superfosfaati ja 2 ts kaaliumkloriidi hektari kohta. Mineraalmaal külvati maisi 3 hektari ulatuses 16. mail ja 4 hektari ulatuses 30. mail. Külv toimus hobu-

reaskülvimasinaga 60 sm reavahedega, külvinormiga 45 kg seemet hektarile.

Et maisi algarenemine oli väga aeglane, tuli tugevasti võidelda umbrohtudega. Reavahesid hariti kolmel korral sovhoosi mehhanisaatorite poolt valmistatud ripp-kultivaatoriga traktori XT3-7 jõul. Kui taimed olid 4 sm kõrgused, kitkuti ridadest umbrohtu ka käsitsi. Pealtväetist anti kahel korral: esimesel korral pärast taimede tärkamist 75 kg ammooniumsalpeetrit ja teisel korral pärast teistkordset reavahede harimist 100 kg sama väetist hektarile. Mais arenes väga kiiresti ja taimed kasvasid 2,5—3 meetri kõrguseks. Koristamine toimus hobuviljalõikusmasinaga, kusjuures niita sai ainult masina lõikeaparaadi poole laiusega. Mineraalmaal saadi 7-hektariselt pindalalt keskmiselt 439 tsentnerit väärtuslikku maisi-haljasmassi hektarilt.

Hoopis väiksemate kulutustega oli maisi kasvatamine seotud madalsoo-uudismaal. Uudismaa, millele külvati mais, künti uudismaa-adraga 1953. a. suvel ja libistati künni tasandamiseks sama aasta sügisel traktori-libistiga. 1954. aasta kevadel randaaliti maad raske randaaliga kolm korda, kusjuures randaalimiste vahel anti mineraalväetistest 400 kg superfosfaati ja 250 kg kaaliumkloriidi hektarile. Pärast randaalimist maa libistati ja rulliti soorulliga. Mais külvati 30. mail hobu-reaskülvimasinaga 30 sm reavahedega, külvinormiga 45 kg seemet hektarile. Pärast külvi uudismaal reavahesid ei haritud, sest uudismaa oli umbrohuvaba. Maisi koristamine toimus hobu-viljalõikusmasinaga ja 3 ha suuruselt pindalalt saadi keskmiselt 376 tsentnerit silomassi hektarilt.

Vaatamata sellele et 1954. aastal kasvatati maisi võrdlemisi väikesel pindalal, saadi sovhoosis siiski selle kultuuri kasvatamisel rida väärtuslikke kogemusi, mis julgustasid sovhoosi kollektiivi maisikasvatuse järsule laiendamisele 1955. aastal. Eri aegadel ja erinevatele muldadele külvatud mais näitas, et parimaks külviajaks osutus maikuu viimane dekaad, kuna varasemad külvid kannatasid öökülmade all, eriti uudismaal. Selgus, et maisile võib anda värsket sõnnikut ka kevadel, sest saak sellel põllul ei olnud halvem kui seal, kus sõnnik anti eelviljale. Samuti näitasid kogemused, et maisi võib edukalt kasvatada kuivendatud madalsool. Maisi haljasmass sileerus ja säilis sileeritult väga hästi, maitstes loomadele suurepäraselt

Päevalille koristamine siloks.

ja suurendas toodangut. Arvesse võttes saadud väärtuslike kogemusi, suurendas sovhoos 1955. aastal maisi külvipindala 110 hektarile, kusjuures 93 hektarit sellest pindalast külvati piim-vahaküpsuses tõlvikute saamiseks. Mais külvati kogu pindalal ruutpesiti, mis võimaldab vaheltharimise töid maksimaalselt mehhaniseerida.

Peale maisi kasvatati sovhoosis silokultuuridena veel päevalille ja söödakapsast. Päevalille kasvatati samasugustel muldadel kui maisigi, kusjuures ka agrotehnika oli enam-vähem samasugune kui maisilgi. Uudismaal, kus reavahede harimist ei teostatud, külvati päevalill 25 sm reavahedega. Parimaks külviajaks on osutunud maikuu teine dekaad.

Mineraalmaal saadi 6-hektariselt pindalalt keskmiselt 460 ts ja madalsoo-uudismaal niisama suurelt pindalalt 350 ts haljasmassi hektarilt. 1953. aastal saadi uudismaal isegi 450 ts päevalille haljasmassi hektarilt. Kuigi päevalill andis suuri saake, on selle silo kvaliteet tunduvalt madalam maisisilost. Päevalillesilo ei säilinud nii hästi kui maisisilo, samuti oli päevalillesilo söödavus loomade poolt halvem.

Väärtuslikuks silo- ja haljassöödakultuuriks on sovhoos-

Söödakapsas noore viljapuuaja reavahedel.

sis kujunenud söödakapsas. Söödakapsast saadi siloks kasvatatult 6-hektariselt pindalalt keskmiselt 600 ts hektarilt, haljassöödaks kasvatatult 8-hektariselt pindalalt keskmiselt 806 ts hektarilt. Söödakapsast kasvatati ainult mineraalmaal. Maaharimine oli üldjoontes samasugune kui mineraalmaal kasvatatud maisil. Sõnnikut anti sügiskünni alla 55 tonni hektarile. Söödakapsas istutati aias peenardel kasvatatud istikutest ruutasetuses 60×60 sm vahega. Reavahede harimine toimus kolmel korral kahesuunaliselt ja peale selle kõlblati käsitsi ühel korral. Pealtväetisena anti ammoniumsalpeetrit kolmes annuses: 75, 75 ja 50 kg hektarile.

Söödajuurvilja kasvatamise agrotehnika

Sovhoosi kogemused on näidanud, et söödajuurvilja saab toota madala omahinnaga ainult suurte saakide puhul. Seepärast pannakse sovhoosis söödajuurvilja kasvatamisel suurt rõhku saakide suurendamisele. Söödajuurvilja kasvatatakse kolmes farmis. Olenevalt loomakasvatuse tootmissuunast on ka söödajuurvilja pindala ja

liik igas farmis isesugune. Kaarli-Järve farmis, kuhu on paigutatud peamiselt sovhoosi seakasvatus, kasvatatakse söödajuurviljadest söödapeeti. Söödapeedi eelviljaks on siin taliteravili, mis tavaliselt on saanud tugeva väetise — kuni 60 tonni forsooriidiga rikastatud sõnnikut hektarile. Sügiskünni alla antakse siin veel kuni 60 tonni forsooriidiga rikastatud sõnnikut. Kevadel varakult toimub sügiskünni randaalimine koos libistamisega. Sellele järgneb korduskünn, mille alla antakse 160 kg superfosfaati ja 100 kg kaaliumkloriidi hektarile. Pärast korduskünni kultiveeritakse maad kaks korda koos äestamisega, kusjuures teise kultiveerimise alla antakse veel 160 kg superfosfaati ja 100 kg kaaliumkloriidi hektarile. Peediseeme külvatakse varakult, tavaliselt maikuu esimesel dekaadil selle eeldusega, et lõplik taimede harvendamine ja peemised hooldustööd oleksid lõpetatud heinakoristuse alguseks. Samuti on kogemused näidanud, et varasemad külvid annavad suuremat saaki. Seeme külvatakse kolme rea kaupa hobu-külvimasinaga 60 sm reavahedega, külvinormiga 18—20 kg hektarile. Peediseemnele lisatakse ridade tähistamise otstarbel vähesel määral odrateri. Odra tõusmed ilmuvad peedi omadest varem, read muutuvad varem nähtavaks ja seetõttu on võimalik reavahede harimist varem alustada. Tavaliselt 5 päeva pärast külvitakse põldu poolpõiki (külviridade suhtes). Pärast tähistajataimede tärkamist järgneb reavahede läbiajamine traktori XT3-7 ripp-kultivaatoriga ning lämmastikväetise andmine koguses 75 kg hektarile. Teise pärislehe ilmumisel toimub käsitsi kõplamine koos harvendamisega kuni üksiktaimedeni, nii et hektarile jääb kasvama 60—70 tuhat taime. Sellele järgneb väetamine ridade vahele virtsa-veega (1:1) ning teistkordne läbiajamine traktori XT3-7 ripp-kultivaatoriga. Pärast teist vaheltharimist ja virtsa-veega väetamist antakse umbes nädala pärast 75 kg ammoniumsulpeetrit hektari kohta, kusjuures enne seda hävitatakse umbrohi veelkordselt kõplamise teel. Pärast teist kõplamist haritakse reavahesid tarviduse järgi 2—3 korda traktori XT3-7 abil. Enne viimast vaheltharimist antakse 50 kg ammoniumsulfaati hektari kohta.

Sellist agrotehnikat kasutades on Kaarli-Järve farmis saadud pidevalt 700—750 ts söödapeeti hektarilt. 1952. a. saadi siin isegi 830 ts söödapeeti hektarilt. Söödapeedi sortidest on kasvatatud „Eckendorfi kollast“.

Sovhoosi vanemzootehnik Eduard Mürkes (vasakul) ja peagranoom Ulo Läänemets kontrollivad söödapeeti.

Sovhoosi keskuses on kasutusel samasugune söödajuurvilja kasvatamise agrotehnika kui Kaarli-Järve farmis. Peale teiste söödajuurviljade on siin madal soo-uudismaal kasvatatud laiialtkülvis naerist. Naeri külviuks uudismaal on valitud hästi kõdunenud ja vastküntud madal soo, sest see on veel umbrohuvaba. Uudismaal antakse eelneval sügisel künni alla 200 kg superfosfaati ja 150 kg kaaliumkloriidi. Kevadel varakult antakse veel 200 kg superfosfaati ja 150 kg kaaliumkloriidi hektarile. Künni libistamine toimub esimesel võimalusel pärast kelta sulamist. Sellele järgneb kahekordne randaalimine traktoriga ХАТІ. Naeriseeme külvatakse maikuu teisel dekaadil hobu-laiialtkülvimasinaga, külvinormiga 1,2—2 kg seemet ha-le. Parema ja ühtlasema külvi saavutamiseks segati seeme granuleeritud superfosfaadiga, mida külvati 18—19 kg ha-le koos

seemnega. Pärast külvamist äestatakse maa hobuäketega ja rullitakse seejärel puurulliga. Muid harimistöid sellel naeripõllul enam ei tehta.

Juulikuu teisel dekaadil, kui vikikaer on haljaskonveieris haljassöödana kasutamiseks tavaliselt vananenud, hakatakse uudismaal kasvatatud naerist kasutama haljassöödaks koos pealsetega. Suurema naerisaagi saamiseks ei koristata põldu täiesti tühjaks, vaid algul koristatakse ainult suuremad naerid, kuna väiksemad jäetakse kasvama. Sel viisil koristatakse naeris kõigepealt äraveotedelt, mis tehakse iga 50 meetri järel, siis kahelt poolt teed. Paari nädala pärast teostatakse naeri valikkoristamist haljassöödaks uuesti. Selliselt koristatakse 2—3 korda, kuni põld on naerist tühi. Naeri keskmine saak hektarilt oli 500 ts.

Peale naeri on madalsoo-uudismaal kasvatatud ka porgandit. Porgand külvati reaskülvis 25 sm reavahedega, külvinormiga 2—2,2 kg seemet hektarile. Mineraalväetisi anti porgandile samasuguses koguses kui naerile. Et umbrohtu ei esinenud, siis reavahede harimist ei teostatud. Koristamine toimus hobu-kartulivõtmismasinaga. Saak oli 1954. aastal 275 ts hektarilt.

Juurvilja kasvatamine uudismaal võimaldas alandada söödajuurvilja omahinda sovhoosis, sest jäid ära sellised kulukad ja palju tööjõudu nõudvad tööd, nagu sõnnikuvedu ja -laotamine, reavahede harimine jne.

Söödajuurvilja hoidmiseks kasutatakse hoidlaid, millel iga 4 meetri tagant on luugid juurvilja sisselaskmiseks ja väljavõtmiseks.

Teravilja kasvatamise agrotehnika

Suviteraviljade eelviljaks on enamasti mitmeaastane põldhein ja rühvelkultuurid. Põllul, kus suviteravilja eelviljaks on mitmeaastane põldhein, purustatakse heinkamar kohe pärast heina koristamist kahekordse randaalimisega. Sügiskünd toimub eelkoorijatega varustatud atradega 22—26 sm sügavuselt. Järgnev agrotehnika on teraviljal nii mitmeaastase heina kui ka rühvelkultuuride järel ühesugune.

Kevadel esimesel maaharimise võimalusel randaalitakse põllud agregaadis libistitega. Pärast seda kultiveeritakse

maad 10 sm sügavuselt kaks korda koos äestamisega. Kultiveerimise alla antakse mineraalväetistest 3 ts superfosfaati ja 2 ts kaaliumkloriidi hektarile. Eriti oluline on kevadine sügav kultiveerimine, millega saavutatakse vajalik mulla küpsus ja hoitakse ära mulla paatumine vihmade tagajärjel. Suviteraviljad külvatakse võimalikult varakult — esimesel külvivõimalusel. Seeme sorteeritakse hoolikalt ja puhitakse granosaaniga. Sovhoosi kogemused on näidanud, et kasutades keskmistest külvinormidest suuremaid norme, on saavutatud ka suuremaid saake. Nii külvatakse sovhoosis normaalse külviväärtusega seemnetest suvinisu 260 kg, kaera 240 kg, otra 225 kg ja segavilja 250 kg hektarile. Teravilja külvatakse traktori-külvimasinatega riskülvis ja osalt kitsarealiste hobu-reaskülvimasinatega. Külvide hooldamistööd seisavad orase äestamises ja umbrohu kitkumises. Lämmastik-pealtväetisi antakse 0,5—0,75 ts hektarile. Koristamine toimub kombainiga.

Sovhoosis kasvatatakse ainult rajoneeritud suuresaagilisi teraviljasorte: talirukist „Sangaste“, talinisu „Luunja“, suvinisu „Diamant“, otra „Maja“, kaera „Jõgeva Agu“. Kohalikele kasvutingimustele vastavad sordid annavad ka suuri saake. Nii sai Sangla farmi põllundusbrigadiir Valev Kaasiku 1954. aastal talinisu „Luunja“ 10,7-hektariselt pindalalt keskmiselt 32,6 ts hektarilt ja talirukist „Sangaste“ 10-hektariselt pindalalt keskmiselt 26 ts hektarilt. Suuri saake sai ka põllundusbrigadiir August Koppel Kaarli-Järve farmis: talirukist „Sangaste“ 10-hektariselt pindalalt keskmiselt 26 ts ha-lt, talinisu „Luunja“ niisama suurelt pindalalt keskmiselt 25,2 ts ha-lt, suvinisu „Diamant“ 13,2 ha suuruselt pindalalt 25,4 ts hektarilt ja otra „Maja“ 12,2 ha suuruselt pindalalt 24,7 ts hektarilt. Otra „Maja“ saadi sovhoosis 1954. aastal keskmiselt 27,1 ts hektarilt.

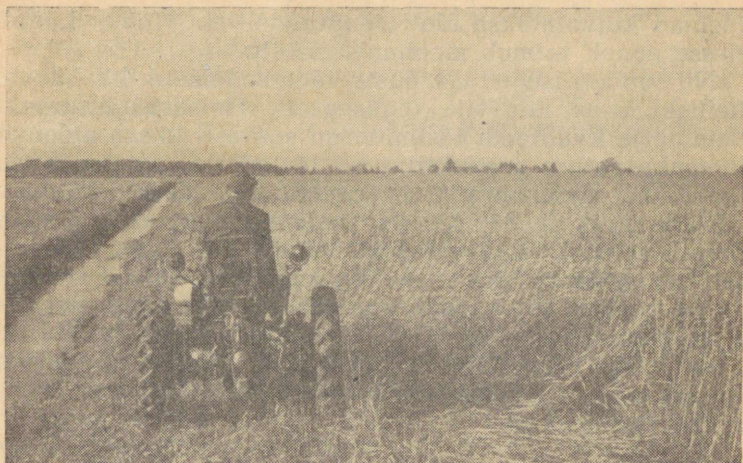
Mitmeaastase põldheina kasvatamise agrotehnika

Mitmeaastase põldheina seemnesegu külvatakse põllukülvikorras taliteravilja alla ja farmilähedases külvikorras suviteravilja alla. Kattetilja alla külvati ristiku ja timuti segu 24 kg hektarile, sellest ristikut 16 kg ja timutit 8 kg. Ristikust on 70% roosa ristik ja 30% punane ristik. Roosa

ristik annab peenema ja leherikkama heina kui punane ristik. Punane ristik aga annab suurema saagi. Talivilja alla külvatakse ristik ja timut eraldi — timut sügisel ja ristik varakevadel, enne orase äestamist. Suviteravilja alla külvatakse heinaseeme hiljem, pärast suviteravilja külvi. Heinaseeme külvatakse hobukülvimasinaga, kusjuures esimesel korral külvatakse ainult pool seemnenormist. Risti esimesele külvile külvatakse teine pool seemnenormist. Selliselt külvates saadakse ühtlaselt tihe taimeis, mis on tähtsaks eelduseks suurte heinasaakide saamisel. Pärast heinaseemne külvamist järgneb äestamine, mis on ühtlasi ka taliviljaorase esimeseks äestamiseks. Põlluja farmilähedases külvikorras kasvatatakse mitmeaastast põldheina kaks aastat. Esimese aasta heinale antakse mineraalväetistest varakevadel 350 kg superfosfaati ja 200 kg kaalisoola hektarile. Teise aasta heinale antakse 150 kg superfosfaati, 150 kg fosforiiti ja 120 kg kaaliumkloriidi hektarile. Esimese aasta saak kasutatakse kogu ulatuses heinaks. Teise aasta põldheinast jäetakse osa põldu seemneheinaks, kuna muu osa kasutatakse vajaduse järgi heinaks ja haljassöödaks. Kogemused on näidanud, et esimese aasta ristikust ei ole otstarbekas võtta seemet, kuna ristiku kasv on niivõrd tugev ja tihe, et taimed lamanduvad, lehevarred kõdunevad ja seemnesaak jääb väikeseks. Samuti tuleb arvestada seda, et teisel kasvuaastal on nõrgad taimed välja langenud, mille tõttu ristiku seemne kvaliteet paraneb.

Sellise agrotehnika puhul on sovhoosis saavutatud püsivalt suuri mitmeaastase põldheina saake. 1953. aastal saadi sovhoosis selle kultuuri kogu pindalalt keskmiselt 50 ts kuivheina hektarilt. 1954. aastal saadi mitmeaastast põldheina 110-hektariselt pindalalt keskmiselt 53 ts hektarilt.

Häid heina- ja haljasmassisaake saadakse madalsoonudismaale rajatud kultuurheinamaadelt. Nagu eespool märgitud, saadi 1954. aastal 52 hektari suuruselt kultuurheinamaa pindalalt kolmest niitest kokku 52 ts heina ja 75 ts haljasmassi ehk 3891 söötühikut hektarilt. Turbakihi paksus sellel maal on 50—130 sm, mille all on sinine savi. Kuivendustööd viidi sellel maa-alal läbi 1951. aasta suvel. Detailkuivendus teostati osalt savitoru-, osalt puutorudrenaaziga. Dreenide vahelaisus on 26—30 m, sügavus 80—111 sm. 1952. aasta kevadel ja suvel künti uudismaa ühekorpuselise uudismaa-adruga 35—50 sm sügavuselt

Heina niitmine kultuurheinamaal traktoriga XT3-7.

läbi. Sellele järgnes kolmekordne randaalimine raske randaaliga ning libistamine.

Randaalimiste vahele anti mineraalväetistest 3 ts superfosfaati, 2,5 ts fosforiiti ja 2,5 ts kaaliumkloriidi hektarile. Heinaseeme külvati katteviljata 1952. a. kevadel.

Seemet külvati hektarile kokku 40 kg, sellest roosat ristikut 5 kg, timutit 10 kg, pärisaruheina 15 kg, keraheina 2 kg, punast aruheina 5 kg ja hilisnurmikut 3 kg.

Pärast külvi rulliti maa raske raudrulliga. Nagu varem märgitud, saadi sellelt pindalalt juba 1953. aastal head saaki. Suurte ja püsivate saakide kindlustamiseks antakse kultuurheinamaadele igal aastal täiendavalt kaali- ja fosforväetisi. 1954. aasta kevadel anti 1,5 ts superfosfaati, 2 ts fosforiiti ja 120 kg kaaliumkloriidi hektarile.

Mitmeaastaste heintaimede kvaliteedi tõstmisele on suuresti kaasa aidanud heina õigeaegne ning oskuslik koristamine. Heina niitmisega alustatakse juunikuu keskel, kusjuures saadakse kõrgeväertuslik hein ja peale selle veel 1—2 ädalasaaki, mida kasutatakse vastavalt vajadusele heinaks või haljassöödaks.

Heina niitmine toimub traktori XT3-7 niidumasinaga.

Heinad kuivatatakse alati rõuguredelitel. Heina küünidesse panek toimub mehhaniseeritult.

Nii suudeti isegi 1954. aasta väga sademeterikkal suvel heinakoristus läbi viia õigeaegselt. Heinasaagi suurendamine ja kvaliteedi tõstmine on suuresti kaasa aidanud loomakasvatuse produktiivsuse tõstmisele ja toodangu omahinna alandamisele. Et rajada küllaldaselt kultuurrohumaid ja saada selleks heinaseemet, on sovhoosis organiseeritud heinaseemnekasvatus. 1954. aastal kasvatati heinaseemet 56,2 ha suurusel pindalal, sellest ristikut 17 ha, timutit 18 ha, pärisaruheina 8,2 ha, valget mesikat 4 ha, punast aruheina 4 ha, hilisnurmikut 3 ha, keraheina 2 ha. Seega võimaldab sovhoosi oma heinaseemnekasvatus koostada rohumaadele külvamiseks võrdlemisi liigirikast seemneseгу.

LÜPSIKARJA SÕOTMINE, HOOLDAMINE JA PIDAMINE

Olemasolevad kultuurrohumaad „Kureküla“ sovhoosis on rajatud peamiselt 1953. ja 1954. aastal. Noore kamara tõttu ei võimaldanud kultuurkoplid seni karjatamist, kuid

Lüpsikari kultuurkarjamaal.

1955. aastast alates toimub koplites süsteemikindel karjatamine 55-hektarisel pindalal.

Lüpsikarja söötmine suvel toimus seni peamiselt laudas, kusjuures haljassööt niideti ja veeti loomadele ette. Välja lasti lüpsikarja 2 korda päevas kas kultuurkarjamaale või ristikukesale.

Karja laudas söötmiseks on organiseeritud haljaskonveier, mis algab kevadel haljasrukkiga ja lõpeb sügisel söödakapsaga. Söödakapsast saab põllult sööta võrdlemisi kaua. Nii söödeti 1954. a. külvatud söödakapsast 1954. a. sügisest kuni 1955. a. 15. jaanuarini.

Haljasrukki söötmine algab maikuu teisest dekaadist. Sellele järgneb 25. mai paiku haljasristik ning samal ajal algab loomade karjatamine ristikukesal.

Haljasristikule järgneb eri aegadel külvatud vikikaer, mida söödetakse kuni juulikuu lõpuni, siis kestab karjatamine ädalatel hilissügiseni, kusjuures kuni lume tulekuni on lisa söödaks söödakapsas.

Haljassööda söötmisel ei ole kindlat normi, vaid seda söödetakse vabalt loomade isu järgi, keskmiselt 60—70 kg lehma kohta päevas. Lisaks antakse samal ajal jõusööta vastavalt iga lehma piimatoodangule, keskmiselt 250—270 grammi iga kilogrammi piima kohta.

Jootmine toimub laudas automaatjootjatest. Kaarlijärve farmis, kus karjamaad on järve kaldal, saavad loomad vabalt järvest juua.

Tööde päevakord lüpsikarja hooldamisel suveperioodil on järgmine:

Esimene lüps	kell	4.00— 6.00
Jõusööda etteandmine (pool päevanormist)	"	6.00— 6.15
Karjatamine	"	6.15— 9.00
Lauta ajamine ja haljassööda etteandmine	"	9.00— 9.30
Vaheaeg laudas	"	9.30—12.00
Teine lüps	"	12.00—13.30
Haljassööda etteandmine	"	13.30—14.30
Vaheaeg laudas	"	14.30—16.00
Karjatamine	"	16.00—19.00
Karja lauta ajamine	"	19.00—19.30
Jõusööda etteandmine (pool päevanormist)	"	19.30—20.00
Kolmas lüps	"	20.00—21.30
Haljassööda etteandmine	"	21.30—22.30
Õine vaheaeg	"	22.30— 4.00

Kuumadel päevadel ja soojadel öödel lastakse kari ööseks koplisse. Kui kari on öösel koplis, algab hommikul lauta ajamine kell 3.30.

Uleminek talvisele söötmisele toimub tavaliselt oktoobri esimesel dekaadil. Sel ajal söödetakse lüpsikarjale söödakapsast ja söödajuurvilja pealseid ning sellele lisaks sügisesest viljapeksust saadud aganaid ja ädalate niitest saadud heina, sest halvema säilivuse tõttu ei jäeta viimast talveks.

Talveperioodil on tööde päevakord lüpsikarja hooldamisel järgmine:

Esimene lüps	kell	4.00— 6.00
Söötmine: $\frac{1}{2}$ jõusööda, $\frac{1}{3}$ koresööda ja $\frac{1}{4}$ mahlaka sööda päevanormist	"	6.00— 7.30
Asetete ja lehmade puhastamine	"	7.30— 8.30
Jalutamine	"	8.30 10.30
Vaheaeg	"	10.30—12.00
Teine lüps	"	12.00—13.30
Söötmine: $\frac{1}{2}$ mahlaka sööda ja $\frac{1}{3}$ koresööda päevanormist	"	13.30—14.30
Lehmade puhastamine ja asetete korrastamine	"	14.30—15.30
Vaheaeg	"	15.30—18.30
Söötade ettevalmistamine	"	18.30—19.30
Söötmine: $\frac{1}{2}$ jõusööda päevanormist	"	19.30—20.30
Kolmas lüps	"	20.30—21.30
Söötmine: $\frac{1}{4}$ mahlaka ja $\frac{1}{3}$ koresööda päevanormist	"	21.30—22.30
Allapanu vahetamine	"	22.30—23.00
Oine puhkus	"	23.00— 4.00

Lüpsikarja hooldavate brigaadide, samuti ka lüpsjate vahel on organiseeritud sotsialistlik võistlus. Kõikidele lüpsjatele on antud plaanilised ülesanded nii terve grupi kui ka iga lehma kohta. Iga kuu lõpul kantakse kuu väljalüpsi tulemused lüpsja raamatusse ja arutatakse läbi brigaadi tootmisnõupidamisel ning hiljem sovhoosi töötajate üldtootmisnõupidamisel, mida peetakse iga kuu 5-ndal kuupäeval.

Brigaadidevahelises sotsialistlikus võistluses tuli 1954. aastal esikohale Kaarli-Järve lüpsikarja brigaad, kus brigadiiriks on Julius Peterson. Nimetatud brigaadi 1954. aasta väljalüpsi kogutoodangu plaan täideti 130,2-protsendiliselt ning 50-lt esmakordselt poeginud lehmalt saadi keskmiselt lehma kohta 4389 kg piima.

Parimaks lüpsjaks selles brigaadis osutus Veera Pihlastik, kes sai iga oma grupi lehma kohta keskmiselt 4664 kg piima, täites oma grupi piimatoodangu plaani 138,7%.

Parimaks lüpsjaks sovhoosis osutus esimese, sovhoosi keskuses asuva brigaadi lüpsja Lidia Všivtseva, kes sai

Sovhoosi parim lüpsja Lidia Všivtseva, kes 1954. aastal sai 12 lehmalt keskmiselt 5084 kg piima lehma kohta (üleliidulisest põllumajandusnäitusest osavõtja).

oma grupi lehmadel keskmiselt 5084 kg piima lehma kohta, täites grupi piimatoodangu plaani 108,6%.

L. Vshivtseva kogemustest võiks eriti esile tõsta eeskujulikku lehmade hooldamist, nende õigeaegset kinnijätmist ning sellele järgnevat head ettevalmistust kõrge toodangu saamiseks järgneval lüpsiperioodil. Suurt rõhku paneb ta

sellele, et kinnisperiood tema grupi lehmadel ei jääks vähemaks kui 2 kuud. Kinnislehmi sööda ta samade normide alusel kui neid lehmi, kes lüpsavad kuni 12 kg piima päevas. Ta põhjendab seda sellega, et kinnisperioodil kulutab lehm palju toitaineid loote kasvatamiseks ning organismis reservide loomiseks uueks lüpsiperioodiks. Tema grupi tiined lehmad on heas toitumuses ja sündinud vasikad on tugevad, elujõulised ning annavad suurt juurdekasvu. Tema grupi lehmade järeltulijaist on saadud palju kõrgetoodangulisi lehmi.

Lüpsja Lidia Všivtseva grupi kinnislehma talvine söödaratsioon päevas on järgmine:

Söödapõhku	2	kg, mis vastab 0,5 söötühikule
Heina	4,5	" , mis vastab 2,0 "
Mahlakat sööta (sellest 50% juurvilja)	30	" ; mis vastab 3,3 "
Jõusööta	3	" , mis vastab 3,0 "
		Kokku: 8,8 söötühikut

Peale selle annab ta söödaratsioonis 200 g mineraal-sööta, nagu söödakriiti, kondijahu ja soola.

Sellisel viisil ettevalmistatud lehmadel on ta saanud kuni 38-kilogrammilisi päevalüpsu. L. Všivtseva grupi parim lehm nr. 148 lüpsis 1954. aastal 6243 kg piima, rasvaprotsendiga 4,23. Tema grupi esimest korda poeginud lehm nr. 57 lüpsis päevas 29 kg piima rasvaprotsendiga 4,0. Peale lehmade õige ettevalmistamise lüpsiperioodiks paneb ta väga suurt rõhku õigele lüpsitehnikale ning lehmade eeskujulikule hooldamisele. L. Všivtseva eeskujule järgnesid 1954. aastal ka teised esimese lüpsikarja brigaadi lüpsjad, mille tagajärjel paranes tunduvalt kogu sovhoosi lehmade hooldamine ning söötmine.

Esrindlik lüpsja Helena Saaremaa Sangla farmi lüpsikarja brigaadist paneb peale lehmade hea ettevalmistamise uueks lüpsiperioodiks suurt rõhku söötmisele ja lüpsitehnikale. Näiteks niisutab ta jõusööta selle ettevalmistamisel sooja soolase veega. Samuti niisutab ta soolase veega koresööta. Lüpsil rakendab ta järjekindlalt lüpsieelset ja sellele järgnevat udara massaaži ning lüpsieelset udara hõõrumist kuuma veega niisutatud lapiga.

Temale kinnistatud lehmade keskmine piimatoodang lehma kohta oli 1954. aastal 4861 kg, keskmise rasvaprotsendiga 3,72. Samal ajal oli Sangla lüpsikarja keskmine piima rasvaprotsent 3,58.

Mitmed lüpsjad selles brigaadis järgnesid H. Saaremaa eeskujule ja parandasid tunduvalt lehmade söötmise ja hooldamise tehnikat. Lüpsjate ja lüpsikarja hooldavate brigaadide vahelise sotsialistliku võistluse tulemusena paranes tunduvalt sovhoosi veisekarja hooldamine ning sovhoosi piimatoodang lehma kohta tõusis 1954. aastal 4427 kilogrammile 1953. aasta 4300 kilogrammi vastu.

NOORKARJA KASVATAMINE JA KARJA TÕULISE KOOSSEISU PARANDAMINE

Et „Kureküla“ sovhoosi tootmise peaülesandeks on tõuveiste kasvatamine, siis pannakse sovhoosis suurt rõhku noorkarjakasvatusele ja tõuaretustöö süvendamisele.

Noorkarjakasvatuses on sovhoosi kollektiiv aluseks võtnud mitsuurinliku õpetuse printsiibi, et söötmis-hooldamis- ja pidamistingimustega tõhustada loomade ainevahetust ja suunata teadlikult noorloomade kasvu ja arenemist vajalikus suunas. Vasika eest hoolitsemine algab juba loote-eas. Lehmade ja tiinete mullikate hea ettevalmistus lüpsiperioodiks kindlustab ka lootele hea arenemise ja tervete ning elujõuliste vasikate saamise. Vasikaid harjutatakse juba noorest east sööma rohkesti kore-, mahlakat ja haljassööta, mis arendab nende seedeelundid mahukaks ja loob eeldused, et nad täiskasvanutena suudavad süüa suurel hulgal söötaid ja anda rohkem toodangut.

Keskuses on vasikad paigutatud uude noorkarjalauta, farmides aga ümberehitamise teel kohandatud ajutistesse vasikalautadesse. Vasikalautade ümbrusesse on rajatud koplid, kus vasikad viibivad päeval ja kus neile selleks otstarbeks ehitatud söödalavadel söödetakse jõusööta ja veetakse ette haljassööta. Kuumadel ja vihmastel päevadel on vasikatel võimalus viibida ruumis.

Ka noorkarjatalitajad on omavahel sotsialistlikus võistluses. Parim vasikatalitaja Salme Rajamäe saavutas nii 1953. a. kui ka 1954. aastal oma grupi vasikatel keskmiseks eluskaalu juurdekasvuks üle 800 grammi vasika kohta ööpäevas. Tema grupi piimaperioodi vasikate juurdekasv oli talvekuudel sageli üle kilogrammi vasika kohta ööpäevas.

Vasikatalitaja Salme Rajamäe, kes 1954. aastal sai temale kinnistatud vasikatelt keskmiselt 809 g eluskaalu juurdekasvu ööpäevas (üleliidulisest põllumajandusnäitusest osavõtja).

Vasikatalitaja Salme Rajamäe jälgib, et lüpsja jätaks lehma õigel ajal kinni ja võtab kõik vasikad poegimisel ise vastu. Pärast sündimist paigutab ta vasika selleks määratud desinfitseeritud sulgu ja hakkab juba esimesest jootmisest peale vasikat hooldama. Ta õpib iga vasikat hästi tundma ja joodab neile individuaalselt, igale eri päevanormi järgi piima vastavalt sellele, kuipalju vasikas suudab päevas seda juua. Seejuures arvestab ta, et kõigi vasikate kohta kokku ei kuluks piima rohkem kui plaani järgi on lubatud. Jootmine toimub 4 korda päevas lutiga. Selleks soojendatakse piim pärast kurnamist kuni 45°. Nii joob mõni vasikas sageli 12—14 kg päevas piima, andes 1,5 kg ja enam juurdekasvu ööpäevas. Alates vasika 8-ndast elupäevast harjutab ta vasikat sööma sõelutud odrajahu, mida paneb vähesel määral künasse.

Alates vasika 10-ndast elupäevast algab peenendatud söödapeedi söötmine ja samast ajast hakkab ta vasikaile andma ka head, vitamiinirikast heina.

Kui vasikal on ettenähtud täispiimanormist (keskmiselt 450 kg) jäänud saada veel 50 kg, algab võrdlemisi järsk üleminek lõssile. Selleks ajaks on vasikas hästi tugevaks arenenud ja lõssile üleminek ei tekita vasika kasvus ja arenemises märgatavaid häireid. Täispiimalt lõssile üleminekuperioodil on nõudeks, et vasikale antav lõss peab olema täiesti rõõsk ning soojendatud. Kui lõssile on juba üle mindud, hakkab ta jootma haput lõssi. Kui lõss ei ole hästi hapnenud või on vesine, annab ta vasikaile kaerajahutummi. Lõssi hapendamiseks kasutab ta meiereist saadud kultuurhappepiima juuretist.

Suvel söötab ta vasikaid peamiselt värske, vitamiinirikka ristikuga ja vikikaeraga, millele lisandub 2 korda päevas varakult valmistatud vitamiinirikas hein. Jahu söötab ta vasikaile kuni piimaperioodi lõpuni sõelutult. Suurt rõhku paneb ta vasikate söödakünade ja ruumide puhtusele ning allapanu õigeaegsele vahetamisele.

Ka teised sovhoosi vasikatalitajad on järgnenud vasikatalitaja S. Rajamäe eeskujule.

Vasikatalitaja Alma Kütt Sangla farmist paneb samuti suurt rõhku söötmistehnika täiustamisele ning vasikate ja söötmisnõude äärmisele puhtusele. Erinevus vasikatalitaja S. Rajamäe töömeetodiga võrreldes seisab selles, et A. Kütt annab jõusööta vasikaile ettevalmistatult. Ühest osast jõusöödast valmistab ta nooremaile vasikaile tummi, vanemaile aga kõrti, kuna teine osa jõusööta antakse pudruna kuuma veega leotatult.

Lisaks täispiimale joodab A. Kütt vasikaile ka heina- teed. Sellise söötmise ja hooldamise viisi puhul on ta piimaperioodi vasikate keskmiseks ööpäevaseks juurdekasvuks saanud 786 grammi. Parim juurdekasv on olnud suvekuudel 900—950 grammi vasika kohta ööpäevas.

Märkimisväärset edu on sovhoosis saavutatud ka vanema noorkarja söötmis-, hooldamis- ja pidamistingimuste parandamisel.

Missugust efekti annab tiinetele mullikatele vajalik ettevalmistus järgnevaks lüpsiperioodiks, selgitab järgmine kogemus.

Kuni 1953. aastani ei olnud „Kureküla“ sovhoosi sööda- baas küllaldane. Alles 1953. aastal, kui kultuurrohuma-

Vasikatalitaja Alma Kütt, kes 1954. aastal sai temale kinnistatud vasikalt keskmiselt 806 g eluskaalu juurdekasvu ööpäevas, säilitades kõik vasikad (üleliidulisest põllumajandusnäitusest osavõtja).

delt saadi esimene saak, paranes tunduvalt olukord. Kuni kultuurrohumaade rajamiseni peeti vanemat noorkarja suvel Emajõe-äärsel luhal, mille taimestik on võrdlemisi ühekülgne ja puitub kiiresti. Seetõttu ei söönud noorkari seda rohtu hästi ja ei andnud suveperioodil küllaldast juurdekasvu. 1953. aastal paigutati Kaarli-Järve farmi headesse söötmistingimustesse 45 tiinet mullikat, kus nad said eelolevaks lüpsiperioodiks hea ettevalmistuse. Lisaks küllaldasele haljassöödaõgusele said need mullikad sügisel laudaperioodi algul keskmiselt 3 kg jõusööta päevas looma kohta. Teist, väiksemat gruppi tiineid mullikaid (11 looma) aga karjatati suvel Emajõe luha heinamaal ning paigutati sealt hiljem Sangla lüpsikarja juurde. Kõikide nende tiinete mullikate poegimisperiood langes 1954.

aasta jaanuari- ja veebruarikuule. Vaatamata sellele et söötmise ja hooldamise tingimused olid mõlema grupi loomadel pärast poegimist enam-vähem ühesugused, andsid hea ettevalmistuse saanud tiined mullikad hiljem noorlehmadena tunduvalt kõrgemat toodangut kui nõrgemini ettevalmistatud (luhaheinamaal karjatatud) loomad.

Tiinete mullikate lüpsiperioodiks hästi ettevalmistamise tulemusena saadi esimest korda poeginud lehmadel keskmiselt 300-päevase laktatsiooni jooksul 4009 kg piima lehma kohta, puudulikult ettevalmistatud noortelt lehmadel saadi aga 300-päevase laktatsiooni jooksul ainult 2351 kg piima lehma kohta.

Seejuures kulutati esimese grupi lehmadele 1 ts piima tootmiseks 8,9 kg jõusööta, 16 kg koresööta ja 15,4 kg mahlakat sööta vähem kui teise grupi lehmadele. Ühe tsentneri piima kohta enam kulutatud sööt läks teise grupi noorlehmadel peamiselt keha kudede ehitamiseks, kuna luhaheinamaal karjatades jäid nad kasvus ja arengus esimese grupi lehmadest maha. Ka olid teise grupi noorlehmadel saadud vasikad nõrgemini arenenud ning andsid tunduvalt vähem juurdekasvu kui lüpsiperioodiks hea ettevalmistuse saanud esimese grupi lehmade vasikad.

Seoses söötmis-, hooldamis- ja pidamistingimuste parandamisega on sovhoosis tunduvalt tõusnud noorkarja eluskaalu ööpäevane juurdekasv, nagu selgub tabelist 5.

Tabel 5

Noorkarja eluskaalu ööpäevane juurdekasv
(grammides)

Näitajad	1946. a.	1951. a.	1954. a.
Jooksva aastal sündinud vasikad	491	658	721
Eelmistel aastatel sündinud noorveised	324	331	465
Noorkari keskmiselt	358	468	488

Jooksva aastal sündinud vasikate ööpäevane eluskaalu juurdekasv, mis 1946. aastal oli 491 grammi, tõusis 1954. aastal 721 grammile. Vanema noorkarja eluskaalu juurdekasv tõusis samal ajal 324 grammilt 465 grammile. Noorkarja eluskaalu juurdekasv ja kaal paranes 1954.

aastal eriti seetõttu, et noorkarja karjatati suvel kultuurrohumaadel.

Noorkarja eluskaalu suurenemist iseloomustavad tabelis 6 toodud andmed.

Tabel 6

Noorkarja keskmised eluskaalud boniteerimise andmeil
(kilogrammides)

Näitajad	Sündimisel		6-kuuselt		12-kuuselt		18-kuuselt	
	1951. a.	1954. a.	1951. a.	1954. a.	1951. a.	1954. a.	1951. a.	1954. a.
Pullvasikad ja -mullikad .	29	31	175	313	—	438	457	516
Lehmvasikad ja -mullikad .	28	29	134	294	235	381	325	368

Seoses noorloomade eluskaalu juurdekasvu suurenemisega tõusis lehmullikate keskmine eluskaal 1954. aastal 12-kuuselt 381 kilogrammini. Noorloomade kasvatamise alal tehtud edusammud võimaldasid sovhoosil tunduvalt suurendada tõuloomade müüki ja parandada müüdüloomade kvaliteeti. Tõu-noorloomade müüki iseloomustavad tabelis 7 toodud andmed.

Tabel 7

Tõu-noorloomade müük 1953. ja 1954. aastal

Näitajad	1953. a.	1954. a.
Müüdü tõu-noorloomi kokku . . .	22 looma	91 looma
sellest lehmullikaid	12 "	83 "
neist eliiti	5 "	44 "
" pullmullikaid	10 "	8 "
neist eliiti	6 "	8 "

Peale noorloomade on sovhoosist tõuloomadena müüdü veel lehmi: 1953. aastal 22 lehma ja 1954. aastal 32 lehma.

Tõuloomade müük on tunduvalt suurendanud sovhoosi sissetulekuid ja parandanud majapidamise tasuvust.

Parandades pidevalt loomade söötmise ja hooldamise tingimusi, pannes erilist rõhku noorkarja suunavale kasvatusele, teostades pidevalt loomade ja loomapaaride

valikut, on sovhoosis saavutatud tunduvalt edu veisekarja toodanguvõime ja tõulise koosseisu parandamisel.

Veisekarja tõulise koosseisu paranemist iseloomustavad tabelis 8 toodud andmed.

Tabel 8

Veisekarja tõuline koosseis
(protsentides)

Näitajad	1951. a.	1954. a.
Kogu karjast:		
puhtatõulisi	71,4	79,3
IV põlvkond	—	6,4
III "	15,4	12,4
Lehmadest:		
puhtatõulisi	68,5	71,9
eliit-rekord- ja eliitklassi kuuluvaid	12,0	19,7

Kui 1951. aastal oli kogu karjast puhtatõulisi loomi 71,4%, siis 1954. aastal tõusis puhtatõuliste loomade arv 79,3%-le. Samal ajal suurenes puhtatõuliste lehmade arv 68,5 protsendilt 71,9 protsendile lehmade üldarvust. Lehmadest kuulus 1954. aasta boniteerimise andmeil eliitrekord- ja eliitklassi 19,7%. Sugupullidest kuulub üks eliitrekordklassi ja 3 eliitklassi. Lehmade keskmine eluskaal oli 1954. aastal 489 kg, selle hulgas esimest laktatsiooni lüpsvatel lehmadel 477 kg. Lüpsikarja koosseis on võrdlemisi noor. 1954. aasta boniteerimise andmeil lüpsis 44% lehmadest esimest laktatsiooni ja 15% teist laktatsiooni. Sovhoosi paremate lehmade piimatoodang 300-päevase laktatsiooni jooksul ulatub üle 6000 kilogrammi. Nii saadi 1954. aastal 300-päevase laktatsiooni jooksul lehmalt nr. 1211, kes lüpsis seitsmendat laktatsiooni, 6330 kilogrammi piima, lehmalt nr. 413 kolmandal laktatsioonil 6259 kg piima. Lehmalt nr. 41 saadi juba esimesel laktatsioonil 5107 kg piima, rasvaprotsendiga 3,8.

SIGADE SÖÖTMINE JA HOOLDAMINE

Sovhoosi peatootmisharu — tõuveiste kasvatuse kõrval on tähtsaks lisatootmisharuks kujunenud seakasvatus. Aasta-aastalt on sovhoosis parandatud sigade sööt-

Numsead karjamaal.

mise ja hooldamise tingimusi, mille tulemusena on tunduvalt suurenenud sigade ööpäevane eluskaalu juurdekasv ja sealiha andmine riigile. Nii suurenes 1954. aastal 1946. aastaga võrreldes ööpäevane eluskaalu juurdekasv 2—4 kuu vanustel noorsigadel 325 grammilt 365 grammile, nuum- ja remontsigadel 378 grammilt 478 grammile. Sealiha andmine riigile suurenes 1954. aastal 1950. aastaga võrreldes 3,6 korda. Peamiseks nuumatüübiks on peekoninuum, vähemal määral ka rasva- ja poolrasva-uum. Nii anti 1954. aastal riigile antud sigadest 64% peekonisigadena ning 14% rasva- ja poolrasvasigadena. Sigade suvisel söötmisel kasutatakse rohkesti haljassööta, mis võimaldab vähendada jõusöödakulutust ja alandada sealiha omahinda. Küllaldase koguse haljassööda saamiseks on organiseeritud haljaskonveier, millesse on võetud varakult niidetav ristik ja vikikaer, söödapeet ning söödakapsas. Haljassöödale lisaks antakse jõusööta, enamasti pärmistatult, vahel ka kuuma veega niisutatult. Söödakapsa söötmine toimub kuni hilissügiseni. Et sigadele haljassööda andmist maksimaalselt ära

kasutada, langeb emiste hulgaline paaritamine oktoobri-, novembri- ja detsembrikuule. Põrsaste massiline võõrutamine toimub siis aprillis, mais ja juunis, mille tõttu noor-sead saavad suurel hulgal ära kasutada odavat haljas-sööta. Et saada kevadel varakult küllaldaselt põrsaid, paaritatakse aasta lõpul peale põhiemiste hulgaliselt ka noori ja nuumale pandud emiseid. Viimastelt võetakse ainult üks pesakond põrsaid ja nad pannakse peale põrsaste võõrutamist uuesti nuumale. Põhiemised poegivad kaks korda aastas, kevadel ja sügisel.

Talveperioodil söödetakse sigadele rohkesti põldheinaheksleid või seemneheina aganaid, söödakaalikat, kartuleid. Jõusöötadest antakse täiskasvanud ja noorsigadele kombineeritud sööta ja põrsastele söödajahu. Kõik söödad peale söödapeedi antakse aurutatult.

Näiteks 100 kg raskuse nuumsea päevane söödaratsioon talveperioodil on järgmine:

Ristikuheksleid või seemneheina aganaid	2,0 kg = 0,7 sü
Toorest söödapeeti või aurutatud kaalikaid	1,5 " = 0,1 "
Aurutatud kartuleid	2,0 " = 0,6 "
Kombineeritud jõusööta	2,0 " = 2,0 "
	Kokku: 7,5 kg = 3,4 sü

Sellise söötmise puhul oli eluskaalu keskmine ööpäevane juurdekasv sea kohta 480 grammi. Sügisperioodil söödetakse nuumsigadele kartuleid tunduvalt rohkem kui on näidatud eespool toodud ratsioonis, kusjuures eluskaalu juurdekasv sea kohta tõusis 650—700 grammile ööpäevas. Söötes rohkesti ristikuheksleid või seemneheina aganaid koos söödakaalikaga, on nuumsigadelt ka ilma kartulita saadud häid juurdekasve. Huvitav on siinjuures ära tuua 1951/1952. aasta talveperioodi kogemusi, sest kartulite vähesuse tõttu ei olnud siis võimalik neid üldse sigadele anda. Sel ajal kasutati sigade söötmiseks rohkesti heinaheksleid, mida aurutati aurutajas kuni pool tundi ning segati aurutatud söödakaalikaga. Sellist segu söödeti sigadele vabalt isu järgi. Heinahekslid maitsevad sigadele hästi ja vähese jõusöödakulutuse puhul (kuni 4 ts jõusööta iga ts eluskaalu juurdekasvu kohta) andsid nuumsead keskmiseks ööpäevaseks juurdekasvuks 510 grammi. Sellise söötmise tulemusena alanes sealihahind 1952. aastal eelmise aastaga võrreldes 15,4%.

Sovhoosi kogemused näitavad, et söötes sigadele suu-

rel hulgal koresöötä kas heade aganate või heinahekslite näol, kasutavad sead hästi sööta ja annavad võrdlemisi head juurdekasvu. Sealjuures olid sead üldiselt terved, ei esinenud maksahaigust, rahhiiti ega kängumist; emised andsid terveid ja elujõulisi pörsaid. Suurim pörsaste arv pesakonnas oli 18 ning suurim pörsa kaal pesakonnas 2,1 kg. Pörsad kasvasid ja arenesid hästi, surevust ei esinenud.

Noorsigade talitaja Johanna Kirs kasutab noorsigadele jõusööda ettevalmistamisel peale aurutamise veel kõikide jõusöötade pärmistamist. Lõssi aga söödab ta ainult hapendatult kultuurhappepiima juuretisega. Sellisel söötmisel on ta oma grupi noorsigade keskmiseks ööpäevaseks juurdekasvuks saavutanud 585 grammi. Suvel kasutab ta noorsigade söödaks rohkesti haljasristiku või haljasviki heksleid, mida ta samuti enne söötmist aurutab või kuuma veega üle valab. Selliselt ettevalmistatud söödad on hästi söödavad ja tema grupi noorsigadel ei esine seedehäireid. 1954. aastal säilitas J. Kirs kõik tema hoolde antud noorsead sajabrotsendiliselt.

Seatalitaja Hilda Meose hooldada on olnud nii nuumikuid, poegivaid emiseid kui ka noorsigu. Nuumsigade kasvatamise alal saavutas ta 1954. aastal oma grupi sigade keskmiseks eluskaalu juurdekasvuks 545 grammi ööpäevas.

Järgides sigade söötmisel J. Kirsi eeskujul, on ka H. Meos oma grupis säilitanud kõik pörsad ja noorsead sajabrotsendiliselt.

Pörsaste söötmisel, eriti võõrutamise perioodil, kasutab H. Meos oma grupi pörsastele kõige vähem lehmapiima, mis on tingitud sellest, et ta paneb erilist rõhku emiste ettevalmistamisele poegimiseks. Enne poegimist ja pärast seda hooldab ja söödab ta emist selliselt, et emisel oleks rohkesti piima, mille tõttu pörsad kasvavad tugevatena ja elujõulistena. Võõrutamisel söödab ta pörsastele kaera- ja odrajahukörsti.

TASUVUS

Peamine osa riigile antavast toodangust saadakse „Kureküla“ sovhoosis loomakasvatusest, kusjuures taimekasvatustlik tootmine on põhiliselt suunatud loomakasva-

tuse teenindamiseks. Realiseeritud toodangust (realiseerimishindades) moodustas 1954. aastal loomakasvatuse toodang 88,1%, taimekasvatuse toodang 7%, muu toodang ja väljapoole majapidamist tehtud tööd 4,9%. Sõjajärgseil aastail on tunduvalt muutunud realiseeritava toodangu struktuur, nagu selgub tabelist 9.

Tabel 9

Realiseeritava toodangu struktuur ja kasv
(realiseerimishindades protsentides üldsummast)

Tootmisharud	1946. a.	1950. a.	1954. a.
Loomakasvatus	30,9	95,2	88,1
Taimekasvatus	51,2	3,8	7,0
Muu toodang ja väljapoole tehtud tööd	17,9	1,0	4,9
Kokku:	100,0	100,0	100,0
Realiseeritava toodangu kasv rbl % (1946. a. = 100)	100	408	813

Seoses loomade arvu ja nende produktiivsuse kiire tõusuga suurenes loomakasvatuse toodangu osatähtsus realiseeritavas toodangus 1954. aastal 88,1 protsendile 1946. aasta 30,9% vastu. Koos söödabaasi väljaarendamisega langes taimekasvatuse toodangu osatähtsus realiseeritavas toodangus 51,2 protsendilt 7 protsendile. Võrreldes 1946. aastaga suurenes 1954. aastal realiseeritava toodangu hulk üle 8 korra. Loomakasvatuse realiseeritavast toodangust andis 1954. aastal piim 46,2%, seakasvatus 32,9%, tõuloomade müük 10,4%, veiseliha 9,1% ja linnukasvatus 1,4%. Üksnes piima andmisest riigile sai sovhoos 1954. aastal üle miljoni rubla sissetulekut.

Suuri sissetulekuid saadi ka sealihaga andmisest riigile — 774 tuhat rubla — ja tõuloomade müügist — 246 tuhat rubla. Sovhoosi kollektiiv paneb suurt rõhku majapidamise tasuvuse tõstmisele ja toodangu omahinna alandamisele. Viimase viie aasta jooksul saadi 1 miljon 47 tuhat rubla puhaskasumit, sellest 1954. aastal 361,2 tuhat rubla. 1954. aastal toimunud üleminek ilma riikliku dotatsioonita tööle tõstis järsult sovhoosi kollektiivi aktiivsust võitluses majapidamise tasuvuse tõstmise eest. Selle tulemusena suurenes 1954. aastal sovhoosi puhaskasum eelmise

aastaga võrreldes 207,7 tuhande rubla võrra. Peamine kasum saadi piimast — 249 tuhat rubla — ja seakasvatusest — 186 tuhat rubla.

Arvesse võttes piima suurt osatähtsust realiseeritavas toodangus, on piima omahinna alandamine sovhoosis eriti tähtis. Samuti pannakse sovhoosis suurt rõhku tõuloomade müügi suurendamisele, mis tunduvalt suurendab loomakasvatusest saadavat kasumit ja tõstab loomakasvatusalala töötajate tööhuvi. Liha tootmisel on sovhoosi kollektiiv oma püüdlused suunanud sealihha toodangu suurendamisele, sest sealihast on sovhoos pidevalt saanud kasumit. Nii saadi sovhoosis 1954. aastal iga tsentneri sealihha pealt 279 rubla kasumit.

TOODANGU OMAHINNA ALANDAMINE

Rööbiti realiseeritava toodangu hulga suurendamisega pannakse majapidamises suurt rõhku toodangu omahinna alandamisele, mis on üheks tähtsamaks tingimuseks kasumi saamisel. Võrreldes 1946. aastaga langes toodangu omahind sovhoosis 1954. aastaks järgmiselt: piimal 48%, sealihal 52%, teraviljal 21%, silol 2,6 korda, mitmeaastasel heinal haljassöödaks 2,9 korda, kartulil 3,1 korda ja söödajuurviljal isegi 3,6 korda.

1954. aastal tootis „Kureküla“ sovhoos teiste Eesti NSV Sovhooside Ministeeriumi sovhooside hulgast piima kõige odavamalt.

Võrreldes 1951. aastaga alanes põhiliste toodete tsentneri omahind 1954. aastal järgmiselt:

Tabel 10

Põhiliste toodete omahinna alanemine „Kureküla“ sovhoosis
1951.—1954. a.

Toodangu liik	1 ts omahind rbl.		1954. a. võrreldes 1951. aastaga %
	1951. a.	1954. a.	
Piim	101,66	89,97	88,5
Veiseliha	805,24	764,40	94,9
Sealiha	991,37	863,50	87,1
	10 muna kohta rbl.		
Munad	9,45	4,88	51,6

Sovhoosi kollektiiv on teadlik, et toodangu omahinna alandamisel on põhiliseks teguriks taimekasvatuse saakide ja loomakasvatuse produktiivsuse tõstmine.

Eesti NSV Sovhooside Ministeeriumi kõigi sovhooside mitme aasta töö kohta tehtud kokkuvõtted näitavad, et taimekasvatuse saakide, samuti ka loomakasvatuse produktiivsuse tõustes toodangu omahind seaduspäraselt langeb. Eespool nimetatud andmed näitavad, et viie aasta (1948—1952) keskmisena oli piima omahind neis sovhoosides, kus piimatoodang lehma kohta oli üle 5000 kg, 35% madalam kui sovhoosides, kus piimatoodang lehma kohta oli alla 2500 kg.

Eespooltoodud andmete analüüs näitab: kui nuum- ja remontsigade ööpäevane eluskaalu juurdekasv tõusis 253 grammilt 533 grammile ehk 2,1 korda, alanes tsentneri juurdekasvu omahind 33%. Samasugune seaduspärasus loomade produktiivsuse ja toodangu omahinna vahel valitseb ka teiste loomade ja toodanguliikide juures.

Samuti langeb seaduspäraselt toodangu omahind taimekasvatuse saakide suurenedes. Eesti NSV Sovhooside Ministeeriumi sovhooside kohta kogutud andmed näitasid viie aasta (1948—1952) keskmisena, et teraviljasaagi tõustes 8 tsentnerilt 25,8 tsentnerile, alanes terade omahind 2,8 korda.

Teiseks oluliseks teguriks toodangu omahinna alandamisel on materiaalsete ja rahaliste vahendite kokkuvõtteid.

Kulude kokkuvõtteks analüüsitakse „Kureküla“ sovhoosis majandi spetsialistide ja raamatupidajate poolt pidevalt toodangu omahinda ja selle alandamise võimalusi. Analüüsimise andmeil oli loomakasvatuse kui peamise tootmisharu tootmiskulude struktuur 1954. aastal järgmine (tabel 11).

Analüüs näitab, et üle poole (52,8%) loomakasvatuse tootmiskuludest moodustasid söödakulud.

Loomaliikide ja tootmisrühmade järgi moodustasid söödakulud tootmiskuludest veistel keskmiselt 48,9%, lüpsikarjal 42,5% ja noorkarjal 59,4%; seakasvatuses keskmiselt 63,3%, sigade põhikarjal koos kuni 2 kuu vanuste pörsastega 58,6%, üle 2 kuu vanustel noor-, nuum- ja remontsigadel 65%.

Arvesse võttes söödakulude suurt osatähtsust toodangu

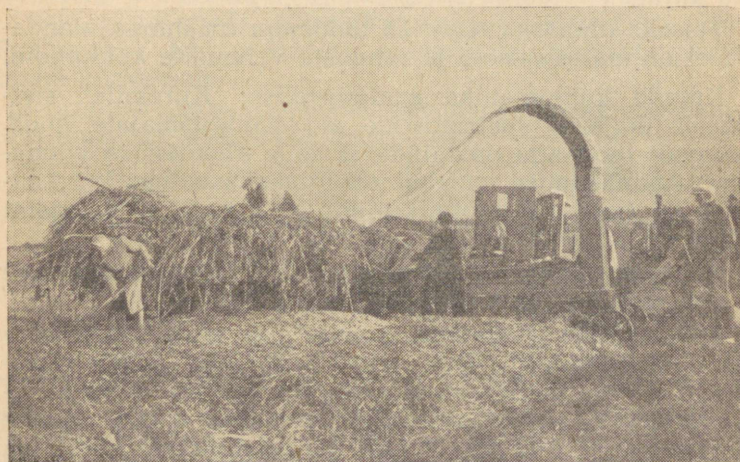
Tabel 11

Loomakasvatuse tootmiskulude struktuur 1954. a.
(protsentides kulude kogusummast)

	Loomakasvatuse kokku	Veised			Sead		
		kokku	lüpsikari	noorkari	kokku	põhikari kuni 2 kuu van. põrsas- tega	üle 2 kuu vanused sead
Palgad	23,0	25,5	30,0	18,3	17,0	22,9	14,9
Söödad	52,8	48,9	42,5	59,4	63,3	58,6	65,0
Muud otsesed kulud	8,1	7,5	6,3	9,4	7,6	2,2	9,5
Tootmise üldkulud	9,4	10,4	12,2	7,4	7,0	9,4	6,1
Sovhoosi üldkulud	6,7	7,7	9,0	5,5	5,1	6,9	4,5
Kokku:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

omahinnas, on sovhoosis analüüsitud söötade omahinda söötühiku omahinna alusel ja võetud selle põhjal kasutusele abinõud söötade omahinna alandamiseks.

Loomakasvatuses kasutatavate söötade omahinna alandamisel on olnud põhilise tähtsusega söödakultuuride

Virnsilo valmistamine Sangla farmis.

omahinna alandamine ja odavamate ning kvaliteetsemate söötade tootmine. Söödakultuuride omahinna alandamine on saavutatud ühelt poolt söödakultuuride saakide pideva suurendamisega ja põllutööde parema organiseerimise ning mehhaniseerimisega.

Analüüsides piima omahinda, selgub, et piima madal omahind võrreldes teiste sovhoosidega saavutati 1954. aastal peamiselt lüpsikarja küllaldase ja ratsionaalse söötmisega. Võrreldes söötühiku omahinda lüpsikarjale söödetud söötades, selgub, et haljassöödas, silos ja koresöödas tuli söötühiku omahind üle kahe korra odavam kui söodajuurviljas ja 1,5 korda odavam kui jõusöötades. Piima omahinda võimaldas esmajoones alandada just haljassööda ja silo rohke kasutamine, kus söötühiku omahind oli kõige odavam. Eesti NSV Sovhooside Ministeeriumi keskmiste andmetega võrreldes oli „Kureküla“ sovhoosi lüpsikarja söötade söötühiku omahind 1954. aastal 15 kopikat odavam kui vabariigi kõikide sovhooside keskmine.

Söötade omahinna alandamine ja odavamate söötade kasvatamine annab veel suuremat efekti seakasvatuses, kus söödakulude osatähtsus tootmiskuludes tõuseb üle 60 protsendi. Sigade söötades oli 1954. aastal söötühiku omahind kõige madalam koresöödas (heinahekslid ja heinaaganad), haljassöödas ja lõssis. Kartulis ja jõusöödas oli söötühiku omahind peaaegu võrdne. Võrreldes jõusööda ja kartuliga, oli söötühiku omahind haljassöödas ja lõssis ligi 1,5 korda ja koresöödas 2,5 korda odavam.

Seega andis rohke haljassööda, heinahekslite jne. söötmine sigadele ka suurt majanduslikku efekti.

Suurt majanduslikku efekti annab ka söötade ökonoomne ja ratsionaalne kasutamine, mis saavutatakse esmajoones söötade otstarbeka ettevalmistamise ja kontrollimisega söödakulutuse üle iga toodanguühiku kohta.

Sovhoosi tootmise tasuvuse tõstmise ja toodangu omahinna alandamise abinõude üldsüsteemis on oluline osa täita sovhoosi sisemise planeerimise ja isemajandamise süsteemil. Kohe pärast tootmis-finantsplaani kinnitamist kinnitatakse sovhoosi farmidele aasta tootmisplaanid ja kululimiidid. Iga kuu lõpul kinnitatakse farmidele järg-

miseks kuuks ülesanded riigile antava toodangu alal ning tähtsamate kulude limiidid. Nende limiitide põhjal kontrollitakse farmi majanduslikku tegevust iga kuu, kusjuures töötulemused arutatakse läbi tootmisnõupidamistel igas farmis kui ka sovhoosi kohta üldiselt. Tootmisnõupidamiste põhjal võetakse kasutusele konkreetsete abinõud farmide ja kogu sovhoosi tootmistöö parandamiseks ja tootmiskulude alandamiseks. Kogu sovhoosi ja farmide töö kontrollimisel analüüsitakse eriti põhjalikult söödakulutust toodangu liikide järgi, nagu tsentneri piima ning tsentneri noorveiste ja sigade eluskaalu juurdekasvu kohta, mille alusel kindlustatakse söötade ökonoomne kasutamine ja toodangu omahinna alandamine. Kontrolli tulemusena alanes 1954. aastal nuum- ja noorsigade söödakulutus iga tsentneri eluskaalu juurdekasvu kohta eelmise aastaga võrreldes 112 söötühiku võrra.

TOOPROTSSESSIDE MEHCHANISEERIMINE

Uheks olulisemaks teguriks sovhoosi tööviljakuse tõstmisel ja toodangu omahinna alandamisel on palju jõukulu nõudvate tööprotsesside mehhaniseerimine. Sovhoosi kollektiiv teeb kõik selleks, et mehhaniseerida võimalikult kõik palju jõukulu nõudvad tööprotsessid. Masina- ja traktoripargi parema ärakasutamiseks on saavutatud märgatavat edu tööviljakuse tõstmisel.

Sovhoosi traktoripargis on kuus traktorit: C-80, ДТ-54, kaks НАТИ't, üks У-2 ja ХТЗ-7. Kõik traktorid on varustatud vastavate põllutöö-haakeriistadega, mis võimaldab sovhoosis põllutööd kuni 90 protsendi ulatuses läbi viia mehhaniseeritult, kindlustab tööde õigeaegse läbiviimise ja nende hea kvaliteedi. Õigeaegne ja süstemaatiline traktorite tehnilise hoolduse läbiviimine ja väiksemate rike kõrvaldamine töö juures kindlustab traktorite avariideta töötamise kogu kevad- ja sügistöode perioodil. Seetõttu viidi näiteks 1954. a. kevadkülv läbi lühikese aja jooksul ja kõrgel agrotehnilisel tasemel, kusjuures sügistöode ja -künni plaan ületati. Kõik sügiskünni alla kuuluvad põllud kooriti (välja arvatud kartuli- ja juurviljamaa) ning sügiskünn teostati eelkoorijatega varustatud atradega. Heina niitmine toimus suurteil pindaladel

traktori jõul. Samuti toimus heina kogumine ja vedu 65% ulatuses traktorite ja veoautode abil. Teravili koristati kombainiga. Mehhaniseeritult toimusid ka sileerimise ja kartulivõtmise tööd. Oma teadmiste pideva täiendamise tõttu tunnevad traktoristid hästi neile kinnistatud trakto-reid ja haakeriistu.

Kartuli koristamine kombainiga KPP-2.

Traktoritööde 1954. aasta plaan täideti 113%. Eriti hästi täitis oma ülesandeid traktorist Enn Eller traktoril C-80, kes töötas traktori kohta välja üle 1300 ha pehmet kündi. Traktorist Heldur Ulper töötas traktoril XT3-7 välja 418 ha pehmet kündi, mis 15-hobujõulise traktori kohta ümberarvestatult moodustab 889 ha pehmet kündi.

Traktorist Heldur Ulper on temale kinnistatud traktori kohta järjekindlalt igal aastal välja töötanud 2,5—3,0 aastanormi. Püüdes tõsta tööviljakust, täiustavad sovhoosi mehhanisaatorid masinaid ja seadeldisi, et hõlbus-tada palju jõukulu nõudvate tööprotsesside mehhanisee-rimist.

1954. a. suvel konstrueeriti sovhoosi keskuse mehhani-saatorite poolt eesotsas sovhoosi peamehaaniku Johannes

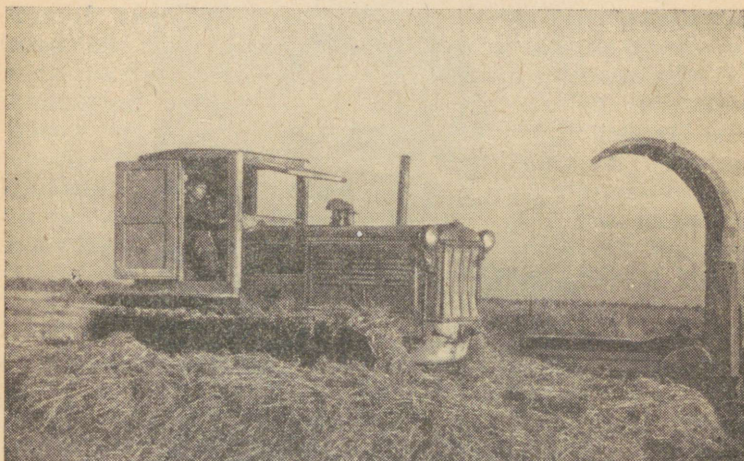
Traktorist Heldur Ülper, kes 1954. aastal töötas traktoriga XT3-7 välja 418 ha (ühe 15-hobujõulise traktori kohta 889 ha) pehmet kündi (üleliidulisest põllumajandusnäitusest osavõtja).

Sprenkiga seadis heinakoormate lakka ja virna otsa tõstmiseks ning transportimiseks.

Seadis koosneb vintsist, trossist, 2,7 kW võimsusega elektrimootorist ja rippteest. Kui varem käsitsi paigutati küüni virna 20—24 koormat heina päevas, siis mehhaniseerimise tulemusena paigutati päeva jooksul küüni virna 56—60 koormat heina, kusjuures raskelt heina hangumise töölt vabanes keskmiselt 6—8 inimest, olenevalt virna kõrgusest. Samal põhimõttel on „Kureküla“ sovhoosi keskuses ehitatud ka viljakottide ülestõstmise aidas, mis võimaldab vilja kerge vaevaga tõsta aida laele, kust vili kuivatisse toimetatakse ja pärast seda alla sorteerijasse lastakse. Mehhaniseeritud on ka turbapurustamise ja sileerimise tööd. Sovhoosi keskuses ja Kaarli-Järve farmis on aitadesse üles seatud universaalveskid ДКУ-1,2, mis purustavad teri ja jahvatavad heina.

Kolmes karjalaudas on sisse seatud automaatjootmine, kus veepumpamine toimub elektrimootorite abil. Kaarli-Järve sigala köögis töötavad elektri jõul hekslimasin, kartulipesija ja kartulipudrustaja.

Sovhoosi karjalaudad on varustatud rippteedega, mis tunduvalt hõlbustab lüpsjate ja karjameeste tööd. Ehitamisel on mehhaniseeritud sigalaköök 900-le seale. Lõpetamisel on remonttöokoja ehitamine traktorite, põllutööriistade ning -masinate remontimiseks ning tehnilise hooldamise teostamiseks.

Silomassi kinnivajutamine traktoriga.

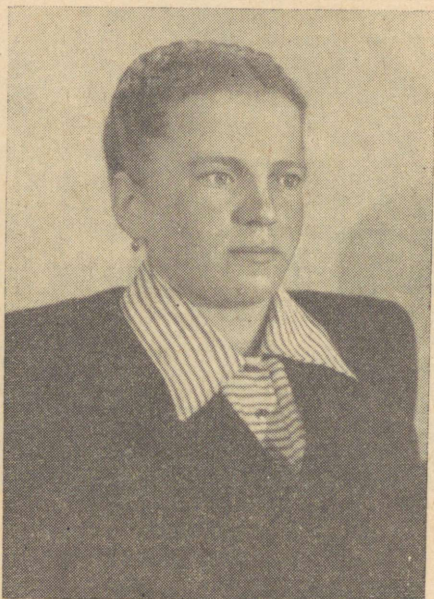
Tööprotsesside mehhaniseerimise ja parema organiseerimise tulemusena on sovhoosis tunduvalt tõusnud tööviljakus.

Kui 1946. aastal toodeti sovhoosis iga alalise ja hooajatöölise kohta keskmiselt 22,9 ts piima ja 1,37 ts liha (eluskaalus), sellest 0,15 ts sealiha, siis 1954. aastal toodeti iga alalise ja hooajatöölise kohta juba 40,7 ts piima ja 4 ts liha (eluskaalus), sellest 2,6 ts sealiha, ning peale selle veel 204 muna.

TRÜ Raamatukogu

TOOTAJATE KULTUURILISE TASEME TÕSTMINE JA ELUOLUSTIKULISTE TINGIMUSTE PARANDAMINE

Sovhoosi töötajad täiendavad oma teadmisi kolmeaastastel agro-zootehnilistel kursustel. Neist kursustest võtab osa 25 põllutöölise ja 20 loomakasvatustala töötajat, neist 8 seatalitajat. Kolmeaastase agro-zootehnilise kursuse on lõpetanud juba 48 töölise ja neile on antud vastavad diplomid.

Eesrindlik põllutöölise Jevdokia Gulajeva (üleliidulisest põllumajandusnäitusest osavõtja).

Parimad põllutöölised, Oskar Sašmin, Klaudia Koppel, Erna Nurm, Jevdokia Gulajeva jt., täidavad pidevalt oma päevanorme enam kui 150-protsendiliselt ja on ühtlasi ka head õppijad agro-zootehnilistel õppustel.

Eesrindlikud lüpsjad, nagu Helena Saaremaa, Linda Anderson, Veera Pihlastik jt., lõpetasid agro-zootehnilise kursuse hindega väga hea. Samuti on ka eesrindlikud

vasikatalitajad Salme Rajamäe ja Alma Kütt ning seatalitajad Hilda Meos ja Johanna Kirs lõpetanud agro-zootehnilised õppused hindega väga hea.

Peale agro-zootehniliste õppuste täiendavad tootmistööd katkestamata oma teadmisi ka sovhoosi traktoristid ja teised mehhanisaatorid.

Sovhoosi töötajate kultuurilise taseme tõstmise eest hoolitseb järjekindlalt sovhoosi töötajate ametiühing koos parteialgorganisatsiooniga. Töötajate kultuurilise taseme tõstmiseks on ametiühingu juures organiseeritud kunstilise isetegevuse ringid, nagu muusikaring, kuhu kuulub sega- ja meeskoor, spordi- ja rahvatantsuring ning teisi ringe. Kunstilise isetegevuse taseme tõstmiseks ning teiste sovhooside kollektiividega tutvumiseks on külastatud isetegevuslike ettekannetega ka teisi sovhoose. Nii esineti 1954. aastal „Uula“ ja „Alatskivi“ sovhoosis, kuna „Kureküla“ sovhoosi klubis on esinenud „Kobilo“, „Nõgiaru“ ning „Uula“ sovhoosi kunstilise isetegevuse ringid. Sovhoosis on ehitamisel uus peahoone koos klubi ja agro-zootehnilise kabinetiga, mis lõplikult valmib 1955. aastal ning millega luuakse senisest hoopis soodsamad võimalused töötajate kultuuriliseks teenindamiseks.

Sovhoosis on pidevalt hoolitsetud tööliste elamistingimuste parandamise eest. Kuni käesoleva ajani on sovhoosis ehitatud 4 uut neljakorterilist elumaja. Kolme neljakorterilise elumaja ehitamine on teoksil.

1955. aastal ehitatakse Kaarli-Järve farmis töötajate eneste poolt 5 individuaalelamut.

Sovhoosi ehitustöölised võitlevad järjekindlalt koos kogu kollektiiviga töötajate heaolu edasise tõstmise ja elamispinna laiendamise eest.

Kollektiivi liikmete hea koostöö tulemusena on sovhoos järjekindlalt suurendanud põllumajandussaaduste toodangut ning täitnud ja ületanud kõik kohustused riigile toodangu andmise alal.

LAHEMA TULEVIKU PERSPEKTIIVID

„Kureküla“ sovhoosi kollektiiv, saavutanud pärastsõja-aegsel perioodil silmapaistvat edu majapidamise mitmekülgse väljaarendamise ja selle toodangu suurendamise alal, ei jää peatuma saavutatule. Täites NLKP Keskkomi-

tee septembri- ja jaanuaripleenumi otsuseid põllumajanduse edasiarendamise alal, võitleb sovhoosi kollektiivloomakasvatuse produktiivsuse edasise suurendamise, külvipindalade laiendamise, saakide tõstmise, majapidamise sisemiste reserve ärakasutamise, toodangu riigile andmise suurendamise ja selle omahinna alandamise eest.

Järgneva viisaastakuplaani (1956—1960) kohaselt suureneb piima tootmine iga 100 hektari põllumajandusliku maa kohta 1960. aastal võrreldes 1954. aastaga 932 tsentnerilt 1302 tsentnerile, liha tootmine 71 tsentnerilt 158 tsentnerile (tapakaalus). Sealihaga tootmine iga 100 ha põllumaa kohta suureneb 1960. aastaks 185 tsentnerile (tapakaalus) 1954. aasta 69 tsentneri vastu. Kanamune toodetakse 1960. aastal iga 100 ha teraviljapindala kohta 58 514 tk. Samal ajal suureneb toodangu andmine riigile liha osas kokku 2 korda, sellest sealihaga osas 2,1 korda, piima osas 1,3 korda ja munade osas 3,3 korda. Piimatoodang lehma kohta tõuseb 4600 kilogrammile ja muna- toodang muneja kana kohta 140 munale. Tõuloomade müük kolhoosidele ja sovhoosidele suureneb üle 2 korra. Loomakasvatusele vajaliku söödabaasi kindlustamiseks suurendatakse suuresaagiliste kultuuride, eriti maisi osatähtsust külvipindalades, suurendatakse saake hektarilt, rajatakse juurde 128 hektarit kultuurkarjamaid. 1960. aasta külvipindalades moodustab taliteravili 15,6%, suviteravili 33,2%, kartul 12,1%, söödajuurvili 4,1%, söödakapsas haljassöödaks 2,0%, mais haljassöödaks 1,8%, üheaastased heintaimed haljassöödaks 5,3%, mitmeaastane põldhein 24,9% ja muud kultuurid 1,0%. Suviteraviljast moodustab 43,5% mais piim-vahaküpsuses tõlvikute saamiseks. Saagid hektarilt suurenevad 1960. aastaks järgmiselt: teravili ilma maisita 26 ts; mais (piim-vahaküpsuses tõlvikuteks) — tõlvikuid 120 ts, varsi ja lehti 380 ts; kartul 230 ts, söödajuurvili 720 ts, mitmeaastane põldhein 52 ts, kultuurheinamaa hein 52 ts, mitmeaastased põldheinad haljassöödaks 230 ts ja kultuurkarjamaa rohi 180 ts hektarilt. Seoses külvipindalade struktuuri muutumisega ja saakide suurenemisega hektarilt suureneb söödakultuuride keskmine saak hektarilt 1960. aastal 4598 söötühikule 1954. aasta 2797 söötühiku vastu. Seoses eespooltooduga katab sovhoos juba 1955. aasta saagist alates loomakasvatuse söödatarbe täielikult oma majapidamises toodetud söötadega.

Uus lehmalaut sovhoosi keskses.

Saakide suurendamiseks suurendatakse 2,2 korda sõnniku ja teiste orgaaniliste väetiste kasutamist. Sellega kindlustatakse külvipindala, samuti ka kultuurheina- ja kultuurkarjamaa iga hektari kohta 30 tonni orgaanilisi väetisi aastas. Sõnniku hulga suurendamiseks ja selle kvaliteedi tõstmiseks ning loomadele küllaldase hulga allapanu kindlustamiseks suurendatakse alusturba tootmist 1,3 korda, millega avaneb võimalus kasutada aastas iga loomühiku kohta kuni 25 m³ alusturvast.

Järgneva viisaastaku jooksul kuivendatakse dreneažiga 100 hektarit kõrge põhjaveeseisu all kannatavaid põlde ja lubjatakse happelise reaktsiooniga maid kokku 300 hektari suurusel pindalal.

Eespool toodud tootmisprogrammi täitmiseks arendatakse sovhoosis edasi ehitustegevust ja tööde mehhaniseerimist. Ehitatakse veel üks karjalaut 100 lehmale, sugusigala 100 emisele, kaks nuumsigalat, kumbki 350 seale ja üks kanala 1500 kanale. Seoses silotoodangu suurenemisega ehitatakse juurde silohoidlaid 1600 tonni silo mahutamiseks, sellest 1955. aastal 800 tonni silo mahutamiseks. Peale selle ehitatakse juurde 2 juurviljahoidlat, kumbki 500 tonni juurvilja mahutamiseks ja 2 heinaküüni, kumbki 300 tonni heina mahutamiseks. Farmide

veega varustamise parandamiseks ehitatakse vastavalt sovhoosi generaalplaanile igasse farmi veetorn. Veetorni juurde kuuluvad puurkaevud on Sangla ja Kaarli-Järve farmis juba valmis ehitatud. Ka sovhoosi keskusse ehitatakse lähemal ajal puurkaev.

Tööviljakuse edasiseks tõstmiseks ja toodangu omahinna alandamiseks teostatakse tööprotsesside edasist elektrifitseerimist ja kompleksset mehhaniseerimist. Sovhoosi igasse farmi ehitatakse transformaator-alajaamad, kokku 130 kVA võimsusega. Samuti ehitatakse 4 km kõrgepingeliini ja 2 km madalpingeliini. Nende valmishitamine võimaldab elektrifitseerida kõik palju jõukulu nõudvad tööprotsessid farmides.

Remondibaasi loomiseks ehitatakse sovhoosi keskusse remonditöökoda koos masina- ja riistade kuuriga. Samuti täiendatakse sovhoosi traktoriparki ja soetatakse juurde uusi põllutööriistu ning -masinaid.

Suurt tähelepanu pööratakse sovhoosis ka töötajate elamistingimuste parandamisele. Juba 1955. a. laieneb sovhoosi tööliste elamispiind 292 m² võrra. Järgneva viie aasta jooksul ehitatakse veel juurde mitu elamut, elamispiinnaga 1460 m². Samuti ehitatakse 50 kohaga lasteaed.

Kasutades oskuslikult sovhoosi majapidamise sisemisi reserve ja määratu suurt abi, mida kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus annavad sovhooside majapidamiste edasiseks tugevdamiseks ja laiendamiseks, kindlustab „Kureküla“ sovhoosi kollektiiv partei ja valitsuse otsuste täitmise põllumajanduse võimsaks edasiarendamiseks ning põllumajandussaaduste külluse loomiseks meie maal.

Лухт Фердинанд Самуелович
СОВХОЗ «КУРЕКЮЛА»

На эстонском языке
Обложка А. Салдре

Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярну маантеэ 10

*

Toimetaja K. Vool

Tehniline toimetaja A. Ruutsoo

Korrektorid O. Sepp ja H. Sinilaid

Ladumisele antud 7. VII 1955. Trükkimisele antud 2. VIII 1955.
Paber 54×84, 1/16. Trükipoognaid 3,5. Formaadile 60×92 kohaldatud
trükipoognaid 2,87. Arvutuspoognaid 2,98. Trükiarv 3000. MB-15724.
Tellimine nr. 1072. Trükkikoda «Punane Täht», Tallinn, Pikk tn. 54/58.
Hind 75 kop.

75

A
A-20623

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00354003 8